

MARK
TE LONO TAUKAREKA
I NAA TARATARA MARK
TE HAKATAAKOTO
TE LAUPEPA NEI

Te Lono Taukareka i naa taratara Mark
 e kaamata maa teenei ko “te Lono Taukareka
 i Jesus Christ, te Tama TeAtua.” Jesus
 e tarataraina ma setama esosorina tautari
 ki ana taratara e mee, aa e tarataraina hoki ma
 se tama hakamaatua. Te tiputipu nei e hakailotia
 i ana akonaki e kauake ki te henua, i ana haimahi
 i aruna naa tippua hakallika, aa i ana lavaa te uii
 naa haisara te henua. Jesus maraa e taratara
 maa ia ko te Tama te Henua, teelaa ni au no mate
 ki hakasaoria te henua i naa mahi te haisara.

Mark e taratara tonu aa see kkapo
 i ana kaumai telono i Jesus, aa e taratara
 haimahi i naa vana Jesus ni mee, see mee maa
 e taratara koi i naa taratara aa ma naa akonaki
 Jesus ni kauake ki te henua. Ttama ni sissii
 te laupepa nei e kaamata no taratara i te au ana
 John te Baptis, aa ite saaita Jesus ni too
 te hakaukau tapu ka usuusuhia Satan. Ki oti raa
 a ia ku hano tonu no taratara i te saaita Jesus
 ni kaamata ana heuna no akonaki te henua
 ka hakamasike naa tama e mmaki. I loto
 ana heuna naa raa, naa tama e tautari i Jesus naa
 ni kaamata no illoa hakaraaoi iloo iaa Ia,
 tevana iaa naa tama see fiffai kiaa Ia raa
 ni ffuri no mee te kau vana e hakallika kiaa Ia.
 Te hakaoti ana naa taratara te laupepa nei

e taratara i naa vana ni ssura i naa aso hakaoti Jesus i tana noho ni noho i te maarama nei. Naa taratara naa e hakatahito ki tana saaita ni tuukia ki te kros aa i tana masike mai ana i te mate.

Naa taratara hakaoti i te Lono Taukareka nei, teelaa e hakamaatinoria ki naa mak peenei raa [...], e tammaki naa tama e hai maa teenaa ni taratara telaa tama, seai ma ko ttama ni sissii te laupepa nei.

Naa takkoto naa taratara iloto te laupepa nei

Te kaamata te Lono Taukareka 1.1–13

Jesus e mee ana heuna iloto Galilee 1.14—9.50

E kaamata i Galilee no tae ki Jerusalem 10.1–52

Te wiki hakaoti Jesus i Jerusalem aa ma naa matakaaina e tauppiri ki Jerusalem 11.1—15.47

Jesus ku masike i te mate 16.1–8

Te saaita TeAriki ni hakasura ki ana disaipol aa tana saaita ni ahe ki te lani 16.9–20

John te Baptis e hakaeta naa taratara TeAtua (Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹ Te Lono Taukareka i Jesus Christ, te Tama TeAtua raa, e kaamata peenei. ² Isaiah, te pure TeAtua, ni sissii peelaa, “TeAtua e taratara peenei, ‘Nau ma ki heuna taku pure raa ki hano imua aa no penapena mai hakaoti too ara.’”[☆]

³ E mee te tama e tanitani varo mai iloto mouku, ‘Penapena mai hakaoti te ara TeAriki; hakatonu tana ara ma ki au raa ki tonu!’ ”[☆]

⁴ Teenaa hakasura mai iloo John i mouku no sare hakaukau tapu te henua ka hakaeta ake

☆ 1.2 Mal 3.1 ☆ 1.3 Is 40.3 (LXX)

peelaa, “Kootou tiiake naa haisara kootou naa aa kootou ku mee ki hakaukau tapu ina kootou, ki uiaa naa haisara kootou TeAtua.”⁵ E tammaki naa tama i naa matakaaina iloto Judea aa ma naa tama i Jerusalem ni oo ake no hakannoo ki John. Naa tama naa ni oo atu no hakaari naa haisara laatou, teenaa huri atu iloo John no hakaukau tapu ina laatou iloto te Riva Jordan.

⁶ John e hakao ki naa hekau e llana ki naa huruhuru naa kamol, aa e tuu ki te ttuu e pena ki te kiri te manu; a ia e kai ki naa hani te vao aa ma naa manu e mee pee ko naa tama te laanui.*⁷ A Ia ni hakaea ki naa tama raa peelaa, “Te tanata ma ki au imuri aaku raa e hakamaatua are iaa nau, aa nau nei iloo see tau te suru atu no veetea naa uka ana taka.”⁸ Kootou e hakaukau tapu ina a nau ki te vai, a ia iaa ma ki au no hakaukau tapu ina kootou ki TeAitu Tapu.”

Te saaita Jesus ni hakaukau tapu ina, aa tana saaita ni usuusuhia Satan
(Mt 3.13—4.11; Lk 3.21-22; 4.1-13)

⁹ See rooroa koi raa, Jesus ni hanake i Nazareth, teenaa te matakaaina iloto Galilee. Teenaa a Ia ni hakaukau tapu ina hoki John iloto te Riva Jordan. ¹⁰ Saaita lokoi Jesus ni masike ake i te vai raa, a Ia ni kite i naa taaraki ake te lani ka hano iho TeAitu raa ma se rupe no takoto iaa Ia. ¹¹ Teenaa taratara iho iloo te reo raa i te lani peelaa, “Koe naa ko taku Tama e llee ai taku manava; nau e hiahia iloo iaa koe.”*

* 1.6 2 Kgs 1.8 * 1.11 Gen 22.2; Ps 2.7; Is 42.1; Mt 3.17; 12.18; Mk 9.7; Lk 3.22

12 I te saaita naa lokoi raa a Ia ni usuhia TeAitu raa ki hano ki loto mouku,
 13 ka noho ai iloo naa aso e matahaa, aa i tana saaita ni taka vaaroto mouku raa, a Ia ni usuusuhia peenaa Satan ki tahuri tana manava. A Ia ni taka ma naa manu vao e kaittama, tevana iaa naa ensol raa ni mmata ake kiaa Ia.

Naa disaipol mua Jesus

(Mt 4.12-22; Lk 4.14-15; 5.1-11)

14 Te saaita John ni oti te ponotia ki loto te hare karapusi raa, Jesus ni hano no hakaea te Lono Taukareka TeAtua raa i Galilee.
 15 Aa Ia ni hakaea peelaa ki naa tama i te kina naa, "Te aso raa ku tae mai, teenaa te Nohorana TeAtua raa ku saaita mai koi! Kootou tiiake naa haisara kootou naa, aa kootou ku hakataakoto tonu i te Lono Taukareka TeAtua!"[☆]

16 I te aso tokotasi raa, Jesus ni sasare vaatai te Namu Galilee no kite iloo i te haanau Simon laaua ma Peter, e puipui ika ki te kupena. 17 Jesus ki mee ake ki laaua, "Koorua oomai no tautari kiaa nau, ki ako ina koorua i te haanota tama."
 18 Te takarua naa ni tiiake naa kupena laaua naa i te saaita naa lokoi, no oo atu vaamuri Jesus.

19 Jesus ni sare atu kimua hakamaarie no kite iloo i telaa haanau, James laaua ma John, naa tama Sebedii. Te takarua raa e nnoho iloto laaua poti raa ka onoono naa kupena laaua.

20 I te saaita koi Jesus ni kite i te takarua naa raa, kannake iloo ki laaua ki oo ake. Te takarua naa ni massike no tiiake iloo laaua tamana, Sebedii, ka noho iloto te poti ma naa tama ni tauia laatou

[☆] 1.15 Mt 3.2

ki hahaanota hakapaa laatou, aa laaua iaa ku oo vaamuri Jesus.

Te tanata e tauria te tipua

(Lk 4.31-37)

²¹ Jesus ma ana disaipol raa ni oo no ttae iloo ki te matakaaina Capernaum, teenaa i te aso te Sabat raa, Jesus ni hano ki te hare lotu naa Jew raa no kaamata te akonaki naa tama.

²² Naa tama ni hakannoo kiaa Ia raa ni oho iloo i te mattoni ana taratara, see mee pee ko naa tisa naa Loo. Ana taratara e kauake raa ni taratara hakamaatua iloo.✧

²³ E mee te tanata e tauria te tipua e noho iloto te hare lotu naa. Teenaa te tanata naa ni masike no tanitani varo peelaa ki Jesus, ²⁴ “Jesus te tama i Nazareth, se aa taau e mee i maatou? E aa? Koe e au no taaiia maatou? Nau e iloa iaa koe, koe naa ko te Tama e tapu TeAtua!”

²⁵ Teenaa ki varo ake Jesus, “Ppui too pukua aa koe ku hakataha i ttama naa!”

²⁶ Te tipua e tau i te tanata raa ni llea ka kappisi ana varo, araa uru mai iloo ki taha. ²⁷ Naa tama i te kina naa ni oho iloo ka vasirisiri ki laatou soko laatou, “Teenei se aa ku mee peenei? E aa? Teenei ni akonaki hoou? Teenei se tama hakamaatua iloo, teenei e hakannoo ai naa tippua raa ki ana taratara!”

²⁸ Teenaa telono i naa vana Jesus e mee naa ni tere ki naa kina hakkaatoa iloto Galilee.

Jesus e haia aIa telopo tama emmaki no taukalleka.

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

✧ 1.22 Mt 7.28-29

²⁹ Jesus aa ma ana disaipol raa ni massike i te hare lotu raa ka oo tonu iloo ki te hare Simon laaua ma Andrew, teenaa James laaua ma John ni oo laatou hakapaa. ³⁰ Te hinaona ffine Simon raa e moe ka makallilliri i ana moelana i hare. I te saaita loko i Jesus ni tae atu raa, naa tama raa ni taratara ake i te maki te ffine naa. ³¹ Teenaa hanatu iloo Jesus ki te ffine naa no taaohi tana rima no hakamasike ki aruna. Te makallii raa ni mahana i te ffine naa, teenaa masike iloo ia no kaamata te tattaa naa kaikai laatou.

³² Te laasuru naa, te saaita te laa ni suru raa, te henua ni too ake naa maki hakkaatoa aa ma naa tama e tauria naa tippua raa ki Jesus.

³³ Te kanohenua te matakaaina naa ni kkatu ake katoo i haho te tootoka te hare. ³⁴ Jesus ni haia a Ia telopo tama e mmaki i te kau maki no taukalleka, aa naa tama e tauria naa tippua raa ni haia a Ia hoki no taukalleka. Teenaa naa tippua ni tau i naa tama naa ni puuia a Ia ki see taratara, i naa tippua naa e illoa i aa Ia.

*Jesus e hakaee naa taratara TeAtua i Galilee
(Lk 4.42-44)*

³⁵ I te tahaata poo, te saaita te laa seki sopo raa, Jesus ni maahuru no hano ki te kina see hai tama i taha te matakaaina naa no taku. ³⁶ Teenaa Simon ma naa tama e ttaka laatou naa ni oo no sessee i aa Ia. ³⁷ Saaita naa tama naa ni llave ia a Ia raa, naa tama naa ki mee ake, "Te henua katoo e sessee i aa koe."

³⁸ Jesus ki mee ake, "Taatoou ki oo ki aaraa matakaaina i te kina nei. Nau e mee ki hakaee te Lono Taukareka raa ki naa tama naa hoki, i teenaa ko aku heuna e au no mee."

39 Teenaa hakataka iloo Ia vaaroto naa matakaaina hakkaatoa iloto Galilee, ka hakaeta naa taratara TeAtua iloto naa hare lotu naa Jew, aa ka hanahana naa tippua e tau i naa tama i naa kina naa.✠

*Te tanata e maki e haia Jesus no taukareka
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)*

40 Te tanata tokotasi e haia te leprosi ni hanake no tuu ki ana turi imua Jesus no mee ake, “Ki mee koe e hiihai, koe ku au no hakamaaramatia taku haitino.”

41 Jesus ni aroha iloo i te tanata naa, teenaa haaroo atu iloo tana rima no ppaa i aa ia ka mee ake peela, “Nau e hiihai. Koe ku taukareka!”

42 Te kiri ppaa raa ni sei no maarama mai loko te haitino te tanata. 43 Teenaa heunatia iloo Ia te tanata raa ki hano, ka hakaapo ake tana taratara peela kua ia, 44 “Koe see hakaari ki se tama ma koe ni haia a nau no taukareka. Tere tonu ki te maatua te hare lotu raa no mee ki mmata ia i aa koe; aa ki krite te henua ma koe ku taukareka raa, koe ku hakaara ni mee maau ki TeAtua ki hakamaarama too haitino, tautari ki naa taratara Moses ni kauatu.”✠

45 Tevana iaa te tanata naa ni hano no sare taratara ki naa tama hakkaatoa i te vana Jesus ni mee kua ia. Teenaa ki see lavaa ai Jesus te hano ki naa kina te henua e noho ai; a Ia ni taka ki naa kina teela see nohorua te henua, iaa te henua ni oo atu i naa matakaaina kato no mmata i aa Ia i tana kina e noho naa.

✠ 1.39 Mt 4.23; 9.35 ✠ 1.44 Lev 14.1-32

2

Ttama see lavaa te sasare e haia Jesus no taukareka

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ Ku llaka ana aso raa, Jesus ni ahe ki Capernaum, teenaa te lono raa ni tere maa Ia ku oti te tae ake ki hare. ² E tammaki iloo naa tama ni oo ake no kkutu i tana hare e noho, te hare naa ni kkapi hakaoti ttama, aa i haho hoki te tootoka raa ni see hai sao. Teenaa hakaea iloo Jesus naa taratara TeAtua raa ki naa tama e kkutu i te kina naa. ³ Teelaa se takahaa taanata e ssau ake te tanata see lavaa te sasare ki Jesus. ⁴ Tevana iaa naa tama naa ni see lavaa te hakasao atu ma te tama see lavaa te sasare raa ki Jesus, i te hare raa e kkapi ttama. Teenaa ki kkake naa tama naa no hakahotu te taffuu i aruna te kina Jesus e noho, no hakatere iho te tanata naa i aruna ana moelana kimua Jesus. ⁵ Te saaita Jesus ni kite maa naa tama naa e taaohi manava iaa Ia raa, a Ia ki mee ake ki te tanata see lavaa te sasare, “Taku tama, oo haisara e uiia a nau.”

⁶ E mee naa tisa naa Loo i te kina naa e nnoho ka hakataakoto soko laatou peelaa, ⁷ “Ttama nei e lavaa peehea te taratara peenei? Ttama nei e taratara iloo pee ko ia ko TeAtua! TeAtua soko Ia e lavaa te uii naa haisara!”

⁸ Jesus nituu koi ka iloa i naa mannatu e ttuu ma naa tama naa. Teenaa ki mee ake Ia peelaa kilaatou, “Ai kootou e ttaka ai ma naa mannatu peenaa? ⁹ Te taratara hea e hainauhie te kauake ki te tanata see lavaa te sasare nei, te taratara e mee maa, ‘Oo haisara e uiia a nau,’ seai, te taratara e mee maa, ‘Masike

no too oo moelana naa, aa koe ku sasare?’¹⁰ Nau e mee ki huri atu peelaa ma Ttama te Henua raa ko te tama hakamaatua i te kerekere nei teelaa e lavaa te uii naa haisara.” Teenaa huri iloo Ia no mee ake ki te tama see lavaa te sasare,¹¹ “Nau e vanaatu kiaa koe, masike no too oo moelana naa aa koe ku hano ki hare!”

¹² Naa tama e ttuu i te kina naa ni ttoka katoo i naa masike te tanata naa no too ana moelana raa ka hano ki tana hare. Laatou ni oho hakkaatoa ka taratara hakanau i TeAtua peelaa, “Taatou ni see hai vana iloo peenei ni kkite imua!”

Jesus e kannaa i Levi
(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ Jesus ni ahe hoki ki tai te Namu Galilee. E mee naa tama ni kkutu ake kiaa Ia, teenaa kaamata iloo Ia te akonaki naa tama naa.¹⁴ Ki oti raa, sare iloo Ia vaatai no kite i te tama e aoao naa takis e noho itana kina e heheuna. Te inoa te tanata naa ko Levi, te tama Alpius. Jesus ki mee ake, “Tautari mai i aa nau.” Levi ni masike no hanatu iloo vaamuri Jesus.

¹⁵ I te saaita Jesus ni noho ka kai ma ana disaipol i te hare Levi raa, e tammaki naa tama e aoao naa takis ma naa tama haisara ni oo ake no kkai laatou hakapaa. I te aa, e tammaki naa tama peenaa e ttaka ma Jesus.

¹⁶ Saaita naa Faarisi, teelaa e heheuna maa ni tisa naa Loo, ni kkite maa Jesus e noho ka kai hakapaa ma naa tama haisara aa ma naa tama e aoao naa takis raa, laatou ki vasiri peelaa ki ana disaipol, “Ai ttama naa e kai ai ma naa tama peenaa?”

17 Te saaita Jesus ni lono i naa taratara naa tama naa e hai raa, a Ia ki mee ake ki laatou, “Teelaa seai ko naa tama see mmaki raa e kaavea no mmata i te tokta, teelaa ko naa tama are e mmaki. Nau ni see au no ssee ki naa tama e ttonu naa ora laatou, seai. Nau ni au no ssee are ki naa tama haisara.”

Te taratara i te hakapakuu
(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

18 I te saaita tokotasi raa naa disaipol John te Baptis ma naa Faarisi raa e hakapakuu see kkai. Teenaa e mee naa tama ni oo ake ki Jesus no vasiri ake peelaa, “Se vana peehea naa disaipol John ma naa disaipol naa Faarisi raa e hakapakuu see kkai i naa aso nei, aa oo disaipol raa iaa e kkai vare koi?”

19 Jesus ki mee ake, “Naa tama e arumia ki te kaikai te aavana raa ma ki nnoho see kkai peehea, ma te tanata e aavana raa e noho i laatou? Saaita te tanata naa koi noho ma laatou raa, naa tama naa ma ki see lavaa te ttaka see kkai. 20 Tevana iaa te aso raa ma ki tae mai, te tanata e aavana naa ma ki toa i laatou. Teenaa naa tama naa ma ki hakapakuu i te saaita naa.

21 “See hai tama e ssae te tapaa maro houu ki ppoo no ttui ki te kkahu tuai, i te tapaa maro houu raa ma ki ffano no masae te maro tuai. Teenaa te masae te kkahu tuai naa ma ki lasi iaa. 22 Aa see hai tama hoki e utu te wain houu raa ki loto naa paeke e ppena ki naa kiri tuai naa sipsip, i te aa te wain houu naa ma ki ppuna no masae te paeke naa. Teenaa te wain houu naa ma ki mannini pakava aa te paeke naa

ku hakallika. Te wain hoou raa ki utuhia ki naa paeke hoou.”

Jesus ko TeAriki te Sabat

(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ I te Sabat tokotasi raa, Jesus ni sasare ma ana disaipol raa vaaroto naa verena wit, aa ana disaipol naa ni sassare ka hakihaki naa hua naa wit ka kkai.* ²⁴ Teenaa ki mee ake naa Faarisi raa peelaa ki Jesus, “Ttoka, ai oo disaipol naa e haia ai laatou naa vana naa Loo raa e ppui ki see haia i te aso te Sabat?”

²⁵ Jesus ki mee ake, “Kootou ni sei iloo ki ppau te Laupepa Tapu i te vana David ni mee i tana saaita ni hiikai?* Aia ma naa taanata e ttaka ma ia raa ni hiikkai, ²⁶ teenaa a ia ni hano kiloto te hare TeAtua raa no kai naa haraoa e hakaara ki TeAtua. Te vana nei ni mee i te ssao Abaiatar ni noho ma ko te Maatua Hakamau. I naa Loo taatou raa, teelaa ko naa maatua koi e lavaa te kkai naa haraoa naa. Tevana iaa David ni kaina a ia naa haraoa naa, no kauake hoki ki naa taanata e ttaka ma ia raa ka kkai.”*

²⁷ Jesus ki ttao ake hoki, “TeAtua ni tuku te Sabat raa ki sura se taukareka maa naa tama te maarama nei; see mee maa TeAtua ni penapena naa tama te maarama nei ki sura se taukareka maa te Sabat. ²⁸ Teenaa Ttama te Henua raa hoki ko TeAriki te Sabat.”

3

Te tanata e mmate tana rima

(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

* **2.23** Deut 23.25 * **2.25** 1 Sam 21.1-6 * **2.26** Lev 24.9

¹ Ki oti raa Jesus ku ahe ki te hare lotu naa Jew, aa iloto te hare lotu raa teelaa se tanata e mmate tana rima tokotasi. ² E nnoho naa tama i te kina naa hoki, teelaa e sessee ara ki taratara haaeoina laatou Jesus. Naa tama naa ni tokatoka seemuu ki mmata laatou maa ki mee maa Jesus e huri no haia aia te tanata naa no taukareka i te Sabat. ³ Jesus ki mee ake ki te tanata e mmate tana rima, “Kau no tuu imua naa tama nei hakkaatoa.” ⁴ Teenaa vasiri iloo Ia ki naa tama e nnoho i te kina naa, “Naa Loo taatou raa e taratara maa se aa e ttana ki haia taatou i te aso te Sabat? Ki tokonaki taatou telaa tama, seai, ki haia hakallikaina te tama naa? E aa? Ki hakaora te tama ki ora, seai, ki taa te tama ki mate?” Tevana iaa naa tama naa ni seai iloo se taratara ni mee ake. ⁵ Jesus ni ttoka haaeo kilaatou, tevana iaa a Ia ni aroha hoki i te llono nataa naa tama naa i te taratara. Teenaa mee ake iloo Ia ki te tanata, “Ffora too rima.” Te tanata raa ni ffora tana rima no taukareka hoki. ⁶ Naa Faarisi raa ni oo no kkutu hakapaa ma naa tama i te kaavena Herod raa no taratara i te ara laatou ma ki mee ki taia laatou Jesus.

Te kuturana tama i tai te Namu Galilee

⁷ Teenaa ki hakataha Jesus ma ana disaipol raa ka oo ki te Namu Galilee, aa te kuturana tama e tammaki raa ni oo atu vaamuri aana. Teenaa ni tama e oomai i Galilee, Judea, ⁸ Jerusalem, te matakaaina e ttapa ma ko Idumea, te matakaaina e tuu haka kkipu i Jordan, aa ma naa matakaaina e ttuu alleha i Tyre ma Saidon. Naa tama hakkaatoa i naa kina naa ni oo ake ki Jesus ilaatou ni llono i ana vana

e mee. ⁹ Te kuturana raa e lasi iloo, teenaa ki mee ake Jesus ki ana disaipol raa ki too ake hakaoti se poti, i te henua ku muimui atu katoou kiaa Ia. ¹⁰ Jesus ni haia a Ia te lopo tama e mmaki no taukalleka, aa aaraa tama e mmaki e hakasaosao ake kiaa Ia ma ki ppaa naa rima laa i aa Ia. ¹¹ Aa i naa saaita naa tama e tauria naa tippua raa e kkite iaa Ia raa, naa tama naa maraa e oo atu no ppesi kimua Jesus no tanitani varo peelaa, “Koe ko Ttama TeAtua!”

¹² Teenaa ki hakaapo ake Jesus tana taratara ki laaou, ki see hakaeta ki se tama iaa Ia.

Jesus e hiri te taka sinahuru maa te takarua aposol

(Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ Ki oti raa Jesus ku hano ki aruna te mouna, teenaa aru iloo ki ana tama e fiffai raa ki oo ake. Te saaita naa tama naa ni ttae ake raa, ¹⁴ hiri iloo Ia te taka sinahuru maa te takarua taanata ki heheuna maa Ia. Naa tama naa ni taapaa a Ia maa ni aposol. A Ia ki mee ake, “Kootou nei ma ki heheuna maa nau. Kootou ma ki heunatia a nau hoki ki oo no hakaeta te Lono Taukareka, ¹⁵ teenaa naa mahi TeAtua ma ki ttaka ma kootou, ki lavaa kootou te hanahana naa tippua.”

¹⁶ Teenei te taka sinahuru maa te takarua aposol Jesus ni hiri: Simon (ttama ni taapaa Jesus ma ko Peter); ¹⁷ Te haanau James laua ma John, naa tama Sebedii (takarua ni taapaa Jesus ma ko Boanerges, teenaa ko te taratara e mee maa, ‘Naa Tamalliki te Hatturi’); ¹⁸ Andrew,

✧ 3.10 Mk 4.1; Lk 5.1-3

Philip, Bartolomiu, Matthew, Thomas, James ttama Alpius, Tadeus, Simon, te tama te kaavena teelaa see fiffai maa Rome e roorosi i Israel, ¹⁹ aa ko Judas Iscariot, te tama ma ki hakaarina a ia Jesus ki naa hakamau.

Jesus laaua ma Belsebul

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ki oti raa hano iloo Jesus ki hare, teenaa e mee hoki te kuturana tama e tammaki ni kkutu ake kiaa Ia. Jesus ma ana disaipol naa ni see lavaa iloo te kkai hakaraaoi. ²¹ I te saaita naa hareaaakina Jesus raa ni llono i te mee nei raa, oo ake iloo ma ki toa laatou a Ia, teenaa i aaraa tama e taratara maa Jesus ku vvare.

²² E mee aaraa Tisa naa Loo teelaa ni oo ake i Jerusalem ni taratara peelaa, "Ttama naa e tauria Belsebul! Teelaa ko te tipua hakamau raa e kauake ana mahi ki te tama naa, teenaa ki lavaa ia te hanahana naa tippua."☆

²³ Teenaa ki aru ake Jesus ki naa tama naa no kauake naa taratara nei: "Satan e lavaa peehea te hanaa a ia hoki Satan?" ²⁴ Ki mee maa naa tama se henua e nnoho maavae ka hetaa ki laatou, te kanohenua naa ma ki see lavaa te nnoho taukalleka. ²⁵ Ki mee maa ni hareaaakina e nnoho ka hakatautau ki laatou, naa tama naa ma ki see lavaa te nnoho taukalleka. ²⁶ Aa teenaa, ki mee maa naa tama i te nohorana Satan raa e nnoho maavae ka heheatu soko laatou, te nohorana naa ma ki see takoto rooroa, aa ku maseu.

☆ 3.22 Mt 9.34; 10.25

27 “See hai tama e lavaa te uruhia a ia te hare se tanata haimahi no huuina ana hekau, ki mee maa te tanata haimahi naa see saisaitia a ia imua, ki lavaa a ia te too naa hekau te tanata naa.

28 “Nau e taratara atu te hakamaaoni nei: Ki mee maa se tama e mee ana lopo sara iloo, ka taratara hakallika i TeAtua, TeAtua ma ki lavaa te hanaa a Ia naa sara ttama naa.

29 Iaa ki mee maa se tama e taratara hakallika i TeAitu Tapu TeAtua, naa sara ttama naa ma ki see lavaa te hanaa. Ttama naa ma ki noho hakaoti ma tana sara naa.”[☆] 30 (Jesus e taratara peenei i naa tama raa e taratara peelaa iaa Ia, “Ttama naa e taka ma te aitu hakallika.”)

Te tinna ma naa taaina Jesus

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31 Te tinna Jesus aa ma ana taaina raa ni ttae ake ni ttuu i haho, teenaa heunatia atu iloo laatou te tama tokotasi ki hare, ki mee ake ki Jesus ki hanake. 32 Teenaa ki mee ake

naa tama e kikutu iaa Ia raa peelaa, “Too tinna aa ma oo taaina raa e nnoho i haho, e ssee iaa koe.”

33 Teenaa ki vasiri ake Jesus, “Ko ai taku tinna aa ko ai aku taaina?” 34 A Ia ki ttoka ki naa tama e nnoho aareha iaa Ia raa ka mee ake peelaa ki laatou, “Kootou mmata! Teenei taku tinna aa aku taaina. 35 Ki mee maa se tama e mee naa mee taku Tamana raa e hiihai, teenaa se taina aaku, se kave aaku, aa se tinna aaku.”

4

Te parapol i te tama e pesipesi naa hua laakau

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

[☆] 3.29 Lk 12.10

¹ Jesus ni kaamata hoki te akonaki te henua vaatai te Namu Galilee. Te kuturana tama ni kkutu atu ki hakannoo kiaa Ia raa ni lasi iloo, teenaa kake iloo Ia no noho iloto te poti tokotasi ka aro no taura i tai. Te henua iaa e nnoho ake i uta, i te manumanu ttai.[☆] ² Jesus ni akonaki ake te kau mee hakkaatoa ka taratara ki naa parapol, teenaa e taratara ake peelaa ki naa tama naa:

³ “Hakannoo mai. Teelaa se tama ni hano no pesipesi naa hua wit raa ki somo i tana verena. ⁴ I tana saaita ni pesipesi ana hua vaaroto te verena raa, e mee naa hua wit ni maaoha vaaruna te saarena, ka lee ake naa manu raa no kaina. ⁵ Aaraa hua ni maaoha ki aruna te korohatu, i te kina see hai pela maaoni. Naa hua wit naa ni mattiri vave lokoi, i te pela raa see lasi. ⁶ Teenaa te saaita te laa ni tii raa, naa wit ni mattiri ake raa ni tuunia ka mmate, i naa patiaka laatou ni see ttae ki laro. ⁷ Aaraa hua ni maaoha vaaroto te vao tititai, aa i te saaita naa wit naa ni ssomo raa, naa wit naa ni torohia koi naa tititai naa no see ffua. ⁸ Aaraa hua iaa ni maaoha ki aruna te pela e taukareka. Naa wit naa ni ssomo hakaraaaoi iloo no ppesi naa kaikai laatou; aaraa wit e ppesi tiki matatoru, aaraa wit e ppesi te mataono, aa aaraa wit e ppesi te lau naa hua.”

⁹ Jesus ki hakaoti atu ana taratara peelaa, “Ki mee maa kootou e fiffai ki illoa kootou, kootou ku hakannoo mai.”

*Te hakataakoto naa parapol
(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)*

[☆] **4.1** Lk 5.1-3

10 Te saaita naa tama raa ni masseu ka noho Jesus soko ia raa, e mee aaraa tama i naa tama ni hakannoo kiaa Ia naa ni oo ake ma te taka sinahuru maa te takarua disaipol raa no mee ake ki Jesus ki hakaari ake te hakataakoto ana parapol ni kauake ki laatou. 11 Teenaa ki mee ake Jesus, "Naa vana huu i te Nohorana TeAtua raa, teenei ni kauatu nau ki kootou. Aa ki naa tama teelaa see ttaka mai ki taatou raa iaa, laatou ma ki too naa taratara nei maa ni parapol.

12 Teenaa,

'Niaaina maa naa tama naa e tokatoka ma ki kkite laatou, laatou ma ki see kkite. Niaaina maa naa tama naa e hakannoo ma ki llono laatou, laatou ma ki see massaro.

I te aa, ki mee maa naa tama naa ni illoa no ffuri naa manava laatou ki TeAtua, TeAtua ni aroha i laatou no uiia naa haisara laatou.' "☆

Jesus e hakailoa ake te hakataakoto te parapol te tama e pesipesi naa hua laakau.

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

13 Teenaa ki vasiri ake Jesus ki laatou, "Ki mee kootou see illoa i te hakataakoto te parapol nei, kootou ma ki ilotia peehea kootou te hakataakoto aaraa parapol?

14 Ttama ni pesipesi naa hua raa e mee maa ko te tama e sare taratara i naa taratara TeAtua. 15 Naa hua laakau e maaoha vaaruna te saarena raa, e mee ma ko naa tama e llono i naa taratara TeAtua, araa nei Satan ku hanake no huutia naa taratara naa ki see takkoto iloto naa manava laatou. 16 Naa hua

☆ 4.12 Is 6.9-10 (LXX)

e maaoha vaaruna te korohatu raa, e mee ma ko naa tama ni fiaffia lokoi i te saaita laatou ni llono i naa taratara TeAtua. ¹⁷ Araa nei naa taratara naa ni see tauhia laatou ki takkoto iloto naa manava laatou. Naa tama naa ni lotu i te tamaa saaita koi, aa i te saaita naa haaeo raa ni pakkuu ake, i laatou e ttaka ma naa taratara naa raa, naa taratara TeAtua naa ni tiiake koi laatou. ¹⁸ Naa hua ni maaoha vaaroto te vao tititai raa, e mee ma ko naa tama e llono i naa taratara TeAtua, ¹⁹ tevana iaa naa tama naa ni hakaapiapi are i naa mannatu laatou ki naa vana te maarama nei, teenaa ko naa kaimannako laatou ma ki haimane laatou, aa ma aaraa vana te maarama nei teelaa e oti manava ai laatou. Teenaa ko naa mannatu naa teelaa see mau ai naa taratara TeAtua raa iloto naa manava laatou. Naa tama peenaa ma ki hainattaa iloo te kkite maa ni tiputtipu e taukalleka e ssura i naa ora laatou. ²⁰ Naa hua e maaoha i te pela e taukareka raa iaa, e mee ma ko naa tama e llono naa taratara TeAtua no tauhia laatou ki takkoto iloto naa manava laatou, ka ssura naa tiputtipu e taukalleka raa i naa ora laatou. Teenaa e mee pee ko te tama e tori ana hua laakau raa no ssomo ka ppesi te lopo kaikai; naa laakau e ppesi tiki matatoru, naa laakau tiki mataono, aa naa laakau e taa te lau i ana kaikai.”

Te lamu e uhi ki te kamete
(Lk 8.16-18)

²¹ Jesus ku ttao atu hoki, “E aa? E hai tama e hakaura tana lamu no uhi ki se kamete, seai ma e hakalluu ki laro se ssoa? Seai iloo! Ttama raa

e hakatuu te lamu raa ki aruna te aruna, ki too te maasina te lamu naa iloto te hare. ☆ 22 Teenaa, i naa vana huu hakkaatoa ma ki oti ku ilotia, aa naa vana e ttanu raa ma ki oti kulaavea no hakassuratia ki te maarama. ☆ 23 Ki mee maa kootou e fiffai ki illoa kootou, kootou ku hakannoo mai.”

24 A Ia ni vanaake hoki peelaa, “Kootou hakannoo hakaraa oi iloo ki naa taratara kootou e llono! Te ara kootou e ffuri no hakatonutonu aaraa tama raa, teenaa TeAtua ma ki hakatonutonu kootou i te ara naa hoki, tevana iaa tana vana ma ki mee ki kootou naa ma ki ttoe iaa. ☆ 25 Naa tama ni kauake naa mee laatou TeAtua raa, TeAtua ma ki kauake hoki aaraa mee, aa naa tama seai naa mee laatou ni kauake TeAtua raa iaa, naa tamaa mee e nnoho ma laatou naa ma ki toa i laatou.” ☆

Te parapol te hua laakau e somo

26 Jesus ku taratara ake hoki, “Te Nohorana TeAtua e mee peenei. Te tanata raa e pesipesi naa hua wit raa iloto tana verena. 27 A ia e moe i naa poo, aa i te ao ku masike no sasare. I te saaita naa, ana wit raa e mattiri soko laatou ka ssomo. Tevana iaa te tanata raa see iloa maa naa wit raa e ssomo peehea. 28 Teelaa ko te pela raa e mee naa wit raa ki ssomo no ffua; te mee mua e matiri ake raa, teenaa ko te hua laakau, ki oti raa naa taume raa ku vvoru, aa i te saaita naa taume raa ku maffaa raa, teenaa naa wit raa ku ppesi naa kaikai laatou. 29 Saaita naa wit raa

☆ 4.21 Mt 5.15; Lk 11.33 ☆ 4.22 Mt 10.26; Lk 12.2 ☆ 4.24 Mt 7.2; Lk 6.38 ☆ 4.25 Mt 13.12; 25.29; Lk 19.26

e ttae ttae raa, te tanata raa ku kaamata te taa naa wit raa ki tana paraamoā, e mee te vasi naa wit raa ku tae mai.”✧

Te parapol te hua te laakau ettapa ma se mastat

(Mt 13.31-32,34; Lk 13.18-19)

³⁰ Jesus ki mee ake hoki, “Taatou ki taratara maa te Nohorana TeAtua raa e mee peehea? Se parapol peehea taatou ki hakaea ki illoa hakaraaoi kootou? ³¹ Te Nohorana TeAtua raa e mee ma ko te hua te laakau ettapa ma se mastat, teenaa ko te hua laakau e punaamea hakaoti i naa hua hakkaatoa. Teenaa te tanata raa e too te hua laakau naa no tori iloto tana verena. ³² Te hua laakau naa ku somo ake no lasi hakamataku iloo, see hai laakau e tae ki te lasi te laakau naa. Teenaa te laakau naa ku vvorō ana hui laa e llasi ka llee ake naa manu raa no takitaki naa ohana laatou i te maru te laakau naa.”

³³ Jesus ni taratara ki te lopo parapol peenei i tana saaita ni hakaea naa taratara TeAtua raa ki naa tama; a Ia ni kauake te kau taratara ki mallama naa pisouru naa tama naa.

³⁴ I tana saaita e taratara ki naa tama raa, a Ia maraa e taratara lokoi ki naa parapol. Aa i naa saaita laatou ma ana disaipol raa e nnoho soko laatou raa, a Ia maraa e kauake te hakataakoto naa parapol raa ki ana disaipol.

Jesus e haia a ia te lani raa no lauhie

(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵ I te laasuru te aso naa raa, Jesus ni mee ake ki ana disaipol, “Taatou ki oo no tere ki telaa vasi

te namo.” ³⁶ Teenaa tiiake iloo laatou te kuturana naa ka oo naa disaipol raa no kkake ki te poti e noho ai Jesus raa ka tere laatou. E mee hoki aaraa poti ni tauttau itai naa. ³⁷ See rooroa raa telani e lasi raa kupakuu ki laatou, teenaa te poti laatou naa ku kaakea naa peau ka utuhia te poti laatou naa. ³⁸ I te saaita naa, Jesus e moe ka llano ki tana llano raa i te murivaka imuri. Teenaa ffuri atu iloo ana disaipol raa no haarona: “Tisa nei, koe see anaana peehea maa taatou ku mee ki malle!”

³⁹ Jesus ni masike no varo iloo ki te matani ma naa peau, “Marino iho!” Teenaa tuku iho iloo te matani raa ka marino kkii te moana. ⁴⁰ Jesus ki huri atu ki ana disaipol, “Kootou e mattaku i te aa? Kootou seki lavaa iloo te taaohi manava iaa nau?”

⁴¹ Ana disaipol naa ni mattaku hakallika iloo, ka vasirisiri ki laatou sokolaatou: “Teenei se tama peehea, ma te matani aa ma naa peau ki tuku kiaa Ia?”

5

Jesus e haia a Ia te tama e tauria te tipua raa ka taukareka.

(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

¹ Jesus ma ana disaipol raa ni tere no ttae iloo ki te matakaaina Gerasa i telaa vasi te Namu Galilee. ² Te saaita Jesus ni sepu iho i te poti raa, e mee te tanata e tauria te tipua ni hanake i te kava no ttiri iaa Ia itai. ³ Te tanata naa se tama e taka vaaroto naa kava, aa see hai tama hoki ku lavaa te saisaitia a ia

te tanata naa ki see sasare. ⁴ Te lopo saaita ana vae ma ana rima e saisaitia naa tama raa, a ia e mossia koi a ia naa seni naa. A ia e haimahi are i naa tama i te kina naa, teenaa ni see hai tama ni lavaa te hanatu no tautauhia a ia. ⁵ I te poo ma te ao, te tanata naa e sare vaaroto naa kava raa ma naa mouna, ka tanitani varo peenaa ka seressere tana haitino ki naa hatu.

⁶ I tana saaita ni kite i Jesus i tana kina e tuu mai raa, a ia ni tere atu no tuu ki ana turi imua Jesus, ⁷ no tanitani varo atu peelaa, "Jesus, Ttama TeAtua Nnui! Se aa koe e mee iaa nau? Koe see au no mee pakavaina nau!" ⁸ (A ia e mee atu peenaa i Jesus ku oti te vanaake ki te tipua raa ki hakataha iaa ia.)

⁹ Teenaa ki vasiri ake Jesus, "Ko ai too inoa?"

Te tanata raa ki mee ake, "Taku inoa ko 'te Kaavena', i maatou e tammaki." ¹⁰ Teenaa a ia ki tanitani ake ki Jesus ki see kerekere ia laatou i te kina laatou e nnoho naa.

¹¹ I te saaita naa, teelaa ni poi e tammaki e ttuu ka kkai i te vasi te mouna. ¹² Teenaa naa tippua raa ni ttani ake peelaa ki Jesus, "Kaavea maatou ki naa poi, aa ku tiiake maatou ki uru no tau iloto naa poi." ¹³ Jesus ni tiiake Ia naa tippua raa ka oo, teenaa hakattaha iloo naa tippua raa i te tanata naa ka oo no tau i naa poi. Naa poi naa hakkaatoa, e lava naa simata e lua, ni ffuro ki te hakattoo ana te mouna raa no maaoha ki loto te namo raa no mallemo.

¹⁴ Naa taanata e roorosi naa poi naa ni ffuro no hakatere te lono raa ki naa tama te matakaaina naa aa ma naa tama e nnoho i naa kerekere laatou i naa tautaha

te matakaaina naa. Teenaa naa tama i naa kina naa ni oo ake no mmata i te vana ni mee naa. ¹⁵ Te saaita laatou ni ttae ki Jesus raa, laatou ni kkite i te tanata ni vvare raa e noho mai. Aia ku hakao ana hekau aa ku atamai hoki; teenaa laatou ni mattaku hakkaatoa. ¹⁶ Naa tama ni kkite i naa vana ni ssura naa ni hakaea ki naa tama raa i te vana ni mee i te tanata naa, aa i te vana hoki ni mee i naa poi.

¹⁷ Teenaa ffuri atu iloo naa tama naa no vanaake ki Jesus ki hakataha i te matakaaina laatou naa.

¹⁸ Te saaita Jesus ni mee ki kake ki te poti laa-tou raa, te tanata ni vvare raa ni hanatu no ppura ma ki kake atu ia.

¹⁹ Araa nei Jesus ni see hiihai maa te tanata naa e kake ake. A Ia ni huri are no vanaake peelaa kiaa ia, "Ahe ki hare ki oo tama raa no taratara ake i naa vana TeAriki ni mee kiaa koe, aa koe ku taratara ake i naa tiputipu te manava aroha TeAriki i aa koe."

²⁰ Teenaa hano iloo te tanata naa no hakaea ki naa tama i Dekapolis* i tana vana ni haia Jesus. Naa tama ni llono ia ia raa ni oho hakkaatoa.

Te tamariki ffine Jairus aa ma te ffine e tere tana ttoo

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ Te saaita Jesus ni ahe ki telaa vasi te namo raa, e tammaki iloo naa tama ni oo ake no kkutu ake kiaa ia i tai.

²² Teenaa sura atu iloo te tanata e ttapa ma ko Jairus, a ia naa se hakamau te hare lotu i te kina naa. I tana saaita ni kite i Jesus raa, a ia

* **5.20** Dekapolis; teenaa ko te taratara e mee maa, 'naa Matakaaina e Sinahuru'

ni pesi ki ana turi imua Jesus, ²³ no taro ake peelaa, “Taku tamariki ffine raa e maki hakallika iloo. Kau no hakapiri oo rima i aruna taku tamariki nei ki marooroo ia, aa ki ora hoki.”

²⁴ Teenaa oo iloo laaua ma te tanata naa. E tammaki iloo naa tama ni sassare ka oo laatou hakapaa, teenaa e muimui atu katoou i ana vasi.

²⁵ E mee te ffine e tere peenaa tana ttoo, teenei kulavaa naa setau e sinahuru maa rua.

²⁶ Ana mane ni oti katoou te pesi ki naa tokta ki oo ake no haia a ia ki taukareka, tevana iaa a ia ni sei iloo ki taukareka; tana maki naa ni hano koi no lasi. ²⁷ Te ffine naa ku oti te lono i naa vana Jesus ni mee, teenaa hanake iloo ia iloto te kuturana raa vaamuri Jesus, ²⁸ ka maanatu soko ia peelaa, “Ki mee koi nau e paa taku rima i ana hekau e hakao, teenaa nau ma ki taukareka.”

²⁹ Araa sare atu iloo ia no paa tana rima ki te ttpa te kkahu Jesus; teenaa tana ttoo ni motu hua lokoi i te saaita naa, aa a ia ku lono hoki ma teelaa se taukareka raa ku sura i tana haitino. ³⁰ I te saaita naa lokoi raa, Jesus ni lono maa teelaa ni mahi e maffana iaa Ia, teenaa hakatahuri iloo Ia ki naa tama raa no vasiri, “Teelaa ko ai te tama e paa i taku kkahu?”

³¹ Ana disaipol raa ki mee ake, “Mmata i naa muimui atu naa tama naa i oo vasi; koe e vasiri peehea ma ko ai te tama e paa iaa koe?”

³² Tevana iaa Jesus ni tokatoka koi kite Ia i te tama ni paa kiaa Ia. ³³ Te ffine raa ni porepore itana matakou i te vana ni mee iaa ia, teenaa

hanake iloo no pesi ki ana turi imua naa vae Jesus, no taratara ake te hakamaaoni i naa vana ni ssura iaa ia. ³⁴ Jesus ki mee ake kiaa ia, “Taku tama, koe ku taukareka i aa koe e mau too manava i aa nau; aa tere no noho hakaraaai.”

³⁵ Te saaita Jesus koi taratara ake ki te ffine raa, te tama tokotasi i te hare Jairus raa ku tae ake no vanaake ki Jairus, “Too tamariki ffine raa ku mate; koe see anaana ma ki vanaake koe ki te Tisa naa ki au.”

³⁶ Jesus ni see hakannoo atu ki naa taratara naa tama naa e hai; a Ia ni huri no vanaake ki Jairus, “Koe see mataku; taaohi manava koi iaa nau.” ³⁷ Jesus ni see hiihai maa ni tama ki oo ake.

A Ia ni toa koi a Ia Peter ma te haanau James ma John ka oo laatou.

³⁸ Laatou ni oo atu no ttae iloo ki te hare Jairus, teenaa kilono Jesus i naa hevaa huri te hare naa.

³⁹ Teenaa uru atu iloo Ia ki hare no mee ake ki naa tama naa, “Kootou e ttani i te aa? Ttamariki naa see mate, tama naa e moe koi!”

⁴⁰ Naa tama iloto te hare naa ni hakasakammini koi naa kaisu laatou i aa Ia, teenaa kerekereia iloo Ia naa tama naa ki oo ki haho. Araa toa iloo Ia naa maatua te tamariki raa aa ma te takatoru disaipol ni ooake ma Ia raa, ka uru atu laatou ki te kina te tamariki raa e moe.

⁴¹ Teenaa kapaatu iloo Jesus ki te rima te tamariki raa no mee ake haka Hebrew peela, “Talitha koum,” teenaa ko te taratara e mee maa, “Ttamariki ffine nei, nau e vanaatu kiaa koe, masike ki aruna!”

⁴² Te tamariki ffine naa ni masike i te saaita naa lokoi no sasare vaaroto te hare. (Naa setau

te tamariki naa e sinahuru maa rua.)
 Naa maatua te tamariki naa ni llee hakaoti
 naa mourī laaua. ⁴³ Tevana iaa Jesus
 ni hakaapo ake ki laaua ki see taratara ake
 laaua ki se tama i te vana ni mee naa. Araa
 mee ake iloo ki laaua ki kauake ni kaikai ma
 te tamariki raa ki kai.

6

Jesus e sahea naa tama i Nazareth
 (Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)

¹ Jesus ni masike i te kina naa no ahe ma
 ana disaipol ki tana matakaaina. ² I te aso
 te Sabat raa, a Ia ni hano no kaamata
 ana akonaki raa i te hare lotu naa Jew.
 E tammaki iloo naa tama ni oo ake; aa i te saaita
 naa tama naa ni llono i ana taratara raa, laatou
 ni oho hakkaatoa, teenaa ki vasirisiri laatou
 peelaa, "Teenei se iloa te tama nei e toomai
 i hea? Teenei se atamai aa ni mahi te tama nei
 ni kauake e ai ki lavaa ia te ppena naa mirakol?"
³ E aa? Teenei seai ko te kapenta, te tama Mary?
 Teelaa seai ko Ia raa e mee ana taaina ko James,
 Joseph, Judas aa ko Simon? E aa? Teelaa seai
 ko ana kave raa e nnoho i te kina nei?" Teenaa
 naa tama naa ni see fiffai ma laatou e hakannoo
 kiaa Ia.

⁴ Jesus ki mee ake ki laatou, "Te pure
 TeAtua raa e haia hakaraaoina naa tama
 i ana matakaaina kato e hano; aa
 i tana tino matakaaina raa iaa, a Ia
 e hakakkeeina. Teenaa ana tino
 haanauna raa iloo ma ki see illoa atu kiaa ia."☆

☆ 6.4 Jn 4.44

⁵ Jesus ni see lavaa te hakassura ni mahi TeAtua i te kina naa; a Ia ni hakapiri koi tana rima i aruna naa uruai tama e mmaki no taukalleka naa tama naa. ⁶ A Ia ni teki iloo i naa tama naa ni see hakannoo kiaa Ia.

Jesus e heuna te taka sinahuru maa te takarua disaipol aana raa ki oo

(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)

⁷ Jesus ni aru ake ki tana taka sinahuru maa te takarua disaipol raa kiaa Ia. Teenaa uui atu iloo Ia naa mahi TeAtua ki laatou, ki lavaa laatou te hanahana naa tippua. Araa heunatia iloo Ia naa tama naa ka oo, tiki takarua, no mee ana heuna. ⁸ Teenaa a Ia ni taratara ake peela ki laatou, "Kootou seai ni mee ma ni haraoa, naa paeke e hahao hekau, aa ma ni mane e too ka oo ma kootou; kootou too koi naa tokotoko kootou.✧" ⁹ Kootou hakao ni taka ma kootou, tevana iaa kootou see too maa ni ssoa kkahu maa kootou." ¹⁰ A Ia ni vanaake hoki peela, "Naa hare kootou e toa ki nnoho raa, kootou ku nnoho tonu i naa hare naa ki tae ki te ssao kootou e massike i te matakaaina naa ki oo. ¹¹ Aa ki mee naa tama te matakaaina naa see oo atu no toa kootou aa see hii hakannoo ki kootou, kootou ku tiiake te matakaaina naa aa kootou ku oo. Te saaita kootou e oo raa, kootou ku tahitahi naa kerekere e mmau i naa ororo vae kootou, ki illoa naa tama naa maa te tiputipu laatou e hakasura raa e sara."✧

¹² Teenaa oo iloo naa disaipol raa no hakaea ki te henua ki ffuri naa manava laatou no tiiake te tiputipu e ppena naa haisara. ¹³ Te lopo

✧ 6.8 Lk 10.4-11 ✧ 6.11 Acts 13.51

tama e uruhia naa tippua raa ni haia laatou no taukalleka, aa e tammaki naa tama e mmaki ni mumuraa laatou ki te ssunu te oliv no malolloo.✠

Te mate John Baptis
(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)

¹⁴ Herod, te tuku Galilee raa, ni lono i naa vana Jesus ni mee naa, teenaa i te henua hakkaatoa e taratara i aa Ia. Aaraa tama e taratara peelaa, “John te Baptis raa ku ora hoki, teenei e lavaa ai te tama nei te hakassura naa mahi TeAtua.”

¹⁵ Aaraa tama iaa e taratara peelaa, “Teenei ko Elijah.”

Aa aaraa tama e mee maa, “Teenei se pure TeAtua, e mee pee ko naa pure TeAtua imua.”✠

¹⁶ Te saaita Herod ni lono i naa vana nei raa, a ia ni mee tana taratara peelaa, “Ttama naa ko John te Baptis, te tama ni tuutia a nau tana ua no mate; aa teenei ttama nei ku ora hoki.”

¹⁷ Teelaa ko Herod raa ni mee ake ki ana roorosi raa ki saisaitia John, aa ku peesia ki loto te hare karapusi.

A ia ni mee tana vana naa i aa ia ni aavanatia a ia Herodias, te aavana tana taina, Philip. ¹⁸ John te Baptis maraa e hai ake lokoi peelaa ki Herod, “Te mee raa e sara ma koe ki aavanatia a koe te aavana too taina!”✠

¹⁹ Herodias ni taka ma tana lotoffaaeo i John; a ia ni hiihai maa John ki taia ki mate, tevana iaa tana vana naa ni see akottia. ²⁰ I te aa i Herod ni iloa maa John se tama e sosorina taukareka aa se tama hoki e tonu tana ora. Teenaa

✠ **6.13** Jas 5.14 ✠ **6.15** Mt 16.14; Mk 8.28; Lk 9.19 ✠ **6.18** Lk 3.19-20

ki mee ake a ia ki naa tama e heheuna i aa ia raa ki see taia John. Niaaina maa naa mannatu Herod maraa see ttonu i ana saaita e lono i naa taratara John raa, a ia maraa e hii hakannoo koi ki ana taratara.

²¹ Te ssao Herodias ki mee tana vana hakallika naa ku tae. Teenaa ko te aso te kaikai e lasi Herod ni mee, ki hakamaatino tana aso ni haanau mai. A ia ni aru ki naa hakamau te kaaman, naa hakamau ana soldia, aa ma naa tama hakamaatua iloto Galilee, ki oo ake ki tana kaikai naa. ²² Herod laatou ma naa tama ni oo ake ki te kaikai naa ni hakahiahia ina te taupu Herodias i tana saaita ni hanake no anu imua laatou. Teenaa mee ake iloo Herod peelaa ki te taupu naa, “Kainnoo mai too mee e hiihai, aa nau ma ki kauatu kiaa koe.” ²³ Herod ni tuku hoki tana taratara peelaa, “Se aa taau e kainnoo mai, nau ma ki kauatu. Niaaina ki mee maa koe e hiihai ma ki kauatu se vasi i aku mee hakkaatoa raa, nau ma ki kauatu kiaa koe!”

²⁴ Teenaa hano iloo te taupu raa no vasiri ake ki tana tinna, “Se aa taaku ki kainnoo?”

Tana tinna raa ki mee ake, “Vanaatu i aa koe e hiihai ki kauatu te pisouru John te Baptis.”

²⁵ Teenaa tere iloo te taupu naa no mee ake peelaa ki te tuku, “Nau e hiihai maa koe ki haaoa mai te pisouru John te Baptis ki loto se peesini aa ku toomai kiaa nau i te saaita nei lokoi!”

²⁶ Te manava te tuku raa ni hakallika iloo i te taratara te taupu raa ni kauake, tevana iaa a ia ku see lavaa te sahea a ia te taupu naa, i teelaa se taratara aana ni tuku ka llono katoo naa tama ni oo ake ki te kaikai naa.

27 Teenaa heunatia iloo a ia tana roorosi tokotasi ki hano no toomai te pisouru John. Te roorosi naa ni hano ki te hare karapusi raa no tuutia iloo ia te pisouru John. 28 Araa haaoa iloo ia te pisouru raa ki loto te peesini ka too ake no kauake ki te taupu, teenaa kauake iloo te taupu raa ki tana tinna. 29 Te saaita naa disaipol John ni llono raa, oo ake iloo laatou no too tana haitino no tanumia.

Jesus e haanai te kuturana tama e lasi
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

30 Naa aposol raa ni ahe ake ki Jesus no taratara ake i naa vana katoo laatou ni mee aa ma naa taratara laatou ni akonaki ki te henua. 31 E tammaki iloo naa tama ni oo ake ka oo peenaa i te kina Jesus e noho ma ana disaipol, ka see lavaa naa tama naa te kkai hakaraaoi. Teenaa ki mee ake peelaa Jesus ki ana disaipol, “Taatou ki oo ki se kina no nnoho soko taatou, kilavaa kootou te hakamalolloo.” 32 Teenaa massike iloo laatou no kkake i te poti raa ki oo ki se kina see nnohoria te henua.

33 Tevana iaa te lopo tama ni kkite i te saaita laatou ni massike ka oo raa ni mmate maa teelaa ko Jesus ma ana disaipol; naa tama naa ni hakataka i naa matakaaina raa ka ffuro vaauta no ttae ki te kina Jesus ma ana disaipol raa ma ki hakattau ake. 34 Te saaita Jesus ni sepu i te poti raa no kite i te kuturana e lasi naa raa, tana manava ni llee iloo, i naa tama naa ku mee ma ko naa sipsip e lellere huri, see hai tama e mmata ake ki laatou. Ana kaamata iloo Ia te akonaki ake turaa mee iloo e taukalleka

TeAtua. ✧ ³⁵ I te saaita naa raa te laa raa ku taupiri ki suru, teenaa oo ake iloo ana disaipol raa no mee ake ki Jesus, “Taatou ku ponia, aa te kina nei see nnohoria. ³⁶ Heunatia naa tama naa ki oo no taavi ni kaikai maa laatou i naa matakaaina e ttuu taupiri mai.”

³⁷ Araa nei Jesus ni huri atu are no mee ake ki laatou peelaa, “Kootou naa ki kauake ni kaikai maa naa tama naa ki kkai.”

Ana disaipol raa ki mee ake, “Koe e hiihai maa maatou ki oo no pesi ni sehua e-lua naa siliva ki naa kaikai ki kkai naa tama nei?”

³⁸ Teenaa ki mee ake Jesus ki laatou, “Kootou oo no mmata maa e hia naa haraoa taatou koi takkoto.”

Naa disaipol raa ni ahe ake no mee ake peelaa, “Teelaa ni haraoa e rima aa naa ika e lua.”

³⁹ Araa vanaake iloo Jesus ki laatou ki hakapaapaaria naa tama raa aa ku haia ki nnoho i te vvee, naa tama koi ki hakapaa no nnoho laatou kina. ⁴⁰ Teenaa nnoho iloo naa tama naa i naa kina laatou naa; e mee naa kuturana e lava i te lau aa aaraa kuturana e lava tana tino rima naa tama e nnoho hakapaa.

⁴¹ Jesus ki too naa haraoa e rima ma naa ika e lua raa no ttoka ki te lani ka taku ki TeAtua. Araa ttohi iloo naa haraoa raa no kauake ki ana disaipol raa ki vaevae ki naa tama. A Ia ni vaevae atu naa ika e lua raa hoki ki naa tama naa hakkaatoa. ⁴² Naa tama i te kina naa ni kkai katoo no pposu. ⁴³ Teenaa oo atu iloo naa disaipol raa no ffao naa kete e sinahuru maa rua no ppii ki naa kaikai ni ttoe.

✧ **6.34** Num 27.17; 1 Kgs 22.17; 2 Chr 18.16; Ezek 34.5; Mt 9.36

44 Te kooina naa taanata hakkaatoa ni kkai i te kina naa e lava naa simata e rima.

Jesus e sare vaaruna te kirikiri ttai
(Mt 14.22-33; Jn 6.15-21)

45 Saaita naa lokoi, Jesus ku haia a Ia ana disaipol raa ki oo no kkake ki te poti laatou raa aa laatou ku oo imua ki Bethsaida, i telaa vasi te namo. A Ia iaa ku noho ki heunatia a Ia te kanohenua naa ki oo ki naa matakaaina laatou. 46 I te saaita te kanohenua naa ku oti te heunatia a Ia ka oo raa, hano iloo Ia ki aruna te tamaa mouna tokotasi no taku. 47 I te saaita te laa ni suru raa, te poti naa disaipol raa ku tae kiloto ttonu te namo; Jesus iaa e noho soko Ia i uta. 48 A Ia ni kite i ana disaipol raa see lavaa te aro hakatuu ki te matani e oko haimahi mai imua laatou mataavaka. I te ssao naa manu maraa e ttani i te tahaata raa, Jesus ni sasare ake vaaruna te kirikiri ttai. A Ia ni taupiri koi ki hakaraka i-laatou, teenaa kkite iloo naa disaipol raa i aa Ia. 49 Te saaita ana disaipol naa ni kkite i ana sasare ake vaaruna te kirikiri ttai raa, naa tama naa ni ttau maa Ia se tipua. Teenaa ki ttani huri naa tama naa. 50 Naa tama naa ni poreppore i naa mattaku laatou i te kkite ana laatou i aa Ia. Jesus ni huri atu i te saaita naa lokoi no mee ake ki laatou, "Kootou see mattaku, teenei ko nau!"

51 Teenaa kake atu iloo Ia kiloto te poti naa tama naa, ka marino hakaoti te matani. Ana disaipol raa ni oho hakaoti iloo, 52 i laatou ni hakatuu nataa iloo ma Jesus ni haanai peehea te lopo tama ki naa haraoa koi e moosi.

*Jesus e hakamasike naa tama e mmaki
i Genesaret
(Mt 14.34-36)*

⁵³ Laatou ni tere no tae ake iloo i te matakaaina Genesaret, teenaa taurailoo laatou poti raa i te kina naa. ⁵⁴ I te saaita laatou koi ssepu i laatou poti raa, naa tama i te kina naa ni mmate lokoi maa teelaa ko Jesus. ⁵⁵ Teenaa ffuro iloo naa tama naa vaaroto naa matakaaina katoo i te kina naa, no sausau ake naa tama e mmaki ma naa moelana laatou raa ki naa kina laatou e llono maa Jesus ku noho. ⁵⁶ I naa matakaaina hakkaatoa Jesus ni hano raa, naa tama i naa kina naa maraa e too ake naa tama laatou e mmaki raa no hakamoe iloto naa maket, ka ttaro ki Jesus ki tiiake naa tama e mmaki naa ki ppaa koi naa rima laatou ki te ttapa tana kkahu. Teenaa naa tama katoo ni ppaa naa rima laatou ki tana kkahu naa ni malolloo hakkaatoa.

7

*Te akonaki naa tippuna
(Mt 15.1-9)*

¹ E mee naa Faarisi ma naa tisa naa Loo ni oo ake i Jerusalem no kkutu ake ki Jesus.

² Naa tama naa ni kkite maa aaraa disaipol e kkai koi ma naa rima laatou see fuiffui hakaraaoi ki mataffua; te tiputipu e haia naa Jew maa e hakallika.

³ Teenaa i naa Faarisi ma naa Jew raa hakkaatoa e tautari ki naa sosorina naa tippuna laatou imua. Naa tama naa e fuiffui hakaraaoi iloo naa rima laatou i te saaita laatou ku mee kikkai. ⁴ Aa ki mee maa

ni kaikai naa tama naa e taavi mai i te maket raa, naa tama naa e fuiffui naa haitino laatou imua ki mataffua, aa ka see kkai ai laatou. Laatou e tautari hoki ki aaraa loo laatou ni kauake naa tippuna laatou, teenaa ki huihui hakaraaoi laatou naa kap, naa sosopana, naa peesini, aa ma naa ketol laatou.

⁵ Teenaa vasiri ake iloo naa Faarisi ma naa tisa naa Loo raa peelaa ki Jesus, “Ai oo disaipol raa see tautari ai ki naa taratara ni kaumai naa tippuna taatou imua? Ai laatou e kkai ai ma naa rima e kerekkere laatou?”

⁶ Jesus ki hakaaha ake, “Naa tama e kaikailua! Isaiah ni taratara tonu iloo i ana taratara ni sissii i tana laupepa i kootou:

‘Naa tama nei e lotu mai koi ki naa maaisu laatou,
aa naa manava laatou iaa e mmao haaeo iloo i aa nau.

⁷ Naa tama naa e lotu vare koi, i laatou e tautari are ki naa loo naa tamavare, ka hai maa teelaa ko naa Loo TeAtua!’[✠]

⁸ “Naa Loo TeAtua raa e hakakkeina kootou no tautari are kootou ki naa akonaki naa tamavare te maarama nei.”

⁹ Jesus ku ttao atu hoki, “Kootou e illoa iloo ma ki hakakkeina kootou naa Loo TeAtua kilavaa kootou te taaohi ki naa akonaki naa tippuna kootou. ¹⁰ Teenaa i kootou e mee maa i Moses ni taratara peelaa, ‘Hakannoo ki too tamana ma too tinna. Ttama e mee hakallika tana tamana ma tana tinna raa ki taia ki mate.’[✠] ¹¹ Tevana iaa kootou e hai maa ki mee se tama e taratara ake peelaa ki tana tamana

✠ **7.7** Is 29.13 (LXX) ✠ **7.10** Ex 20.12; 21.17; Lev 20.9; Deut 5.16

ma tana tinna, ‘Naa mee koorua e kauatu nau ma ki tokonaki ki koorua raa, teenaa ni mee ni kauatu nau ki TeAtua.’ ¹² Teenaa te tama naa ku haia kootou ki sei ana vana ki mee maa ana maatua. ¹³ I te ara nei raa, naa taratara TeAtua raa ku tiiake kootou i naa akonaki kootou e kauake ki aaraa tama. Kootou maraa e mee te lopo vana peenei.”

Naa mee e mee te tama ki kerekere
(Mt 15.10-20)

¹⁴ Ki oti raa Jesus ku kannaaake hoki ki te kuturana raa peelaa, “Kootou katoa hakannoo mai ki illoa kootou. ¹⁵ Te mee i taha e too te tama ki loto tana manava raa, see lavaa te mee te ora te tama naa ki kerekere. Teelaa are ko te mee e au ki taha te maaisu te tama, teelaa e mee te ora te tama ki kerekere. ¹⁶ [Ki mee maa kootou e fiffai ki illoa kootou, kootou ku hakannoo mai!”]

¹⁷ Teenaa i tana saaita ni masike i te kuturana raa no uru ki loto te hare raa, ana disaipol raa ni vasiri ki illoa laatou i te hakataakoto tana taratara ni kauake. ¹⁸ Jesus ki mee ake, “E aa? Kootou hoki e vvere ma ko naa tama naa? Te mee te tama e kai ka hano ki loto tana manava raa see lavaa te mee te ora te tama ki kerekere. ¹⁹ I te aa, naa kaikai naa see oo ki tana hatumanava; naa kaikai naa e uru koi ki tana manava, aa ki oti koi ku oomai ki taha.” (I ana taratara e mee nei raa, Jesus e mee maa naa kaikai hakkaatoa e taukalleka te kkai.)

²⁰ A Ia ki mee ake hoki, “Te mee are e sura iho i te ora te tama raa, teenaa te mee e mee te tama ki kerekere. ²¹ I te aa,

naa tiputtipu e hakallika nei e ssura iho i te hatumanava te tama: naa mannatu e hakallika, te tiputipu hai huri, manava kailaarao, te maanatu ki taa tama, hai huri ma te aavana telaa tama, ²² te manava kaimmate i te mee, te sosorina hakallika ki telaa tama, taratara kailaarao, manava see napa, manava ssano, manava e tupetupe tama, manava ahu, aa te sosorina vvare. ²³ Naa tiputtipu hakallika nei hakkaatoa e ssura iho i te ora te tama, teenaa e mee ai te tama naa no kerekere.”

*Te ffine haka Syria
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Teenaa hano iloo Jesus ki te kina e taupiri ki te matakaaina Tyre. A Ia ni hano no noho iloo i te hare tokotasi, aa a Ia ni see hiihai maa ni tama ki illoa maa Ia i te kina naa. Araa nei a Ia ni ilotia koi. ²⁵ Te ffine tokotasi, e mee tana tamariki ffine e uruhia te tipua hakallika, ni lono maa Jesus ku noho i te kina naa. Teenaa te ffine naa ni hanake i te saaita naa loko i no tuu ki ana turi imua naa vae Jesus. ²⁶ Te ffine naa sei se Jew, a ia ni haanau i te matakaaina Fonisia iloto Syria. A ia ni tani ake ki Jesus ki hanaa te tipua i tana tamariki ffine. ²⁷ Teenaa ki mee ake Jesus, “Naa tamalliki maatou raa ki tiiake ki kkai no pposu imua. Te mee raa see tonu ma naa kaikai naa tamalliki naa e toa no peesia ki naa poi.”

²⁸ Te ffine raa ki mee ake, “Te Ariki, naa poi e moemmoe vaararo naa teevoo raa maraa e kkai hoki naa kaikai e ttoe naa tamalliki!”

29 Teenaa ki mee ake Jesus kiaa ia, “Too maanatu naa e tonu. Ahe ki too hare, koe ma ki kite maa te tipua raa ku oti te hakataha i too tamariki!”

30 Te ffine naa ni hano ki hare no kite iloo i naa moe tana tamariki raa i ana moelana; te tipua raa ni hakataha maaoni i aa ia.

Jesus e haia a Ia te tama e tturi ana kautarina, aa see iloa te taratara

31 Ki oti raa Jesus ku masike i naa kina i Tyre naa no hano vaaroto Saidon ki te Namu Galilee, teenaa a Ia ni hano vaaroto te kina e ttapa ma ko Dekapolis*. 32 E mee naa tama ni too ake laatou te tanata ki Jesus; ttama naa e tturi ana kautarina aa see iloa te taratara. Naa tama naa ni mee ake ki Jesus ki hakapiri tana rima ki aruna te tanata raa ki taukareka ia. 33 Jesus ni ttaki te tanata naa hakavasi i taha te kuturana no ppono ana mataarima ki loto ana kautarina, ki oti raa saavare iloo ki ana mataarima no hakapaa ki te arero te tanata naa. 34 Teenaa ttoka iloo Jesus ki te lani no pesi tana maanava ka mee ake peelaa ki te tanata, “Effata!” e mee maa, “Taraki!”

35 Saaita naa lokoi raa te tanata naa kulono. Aia hoki kulavaa te taratara hakaraaoi.

36 Teenaa mee ake iloo Jesus ki naa tama raa ki see oo no taratara ake ki ni tama i tana vana ni mee nei. Tevana iaa, niaaina maa Jesus e hai ake lokoi peenaa ki see taratara laatou raa, te henua ni hakaea peenaa i ana vana ni mee.

37 Naa tama katoo ni llono i te vana ni mee naa

* **7.31** Dekapolis; teenaa ko te taratara e mee maa, ‘naa Matakaaina e Sinahuru’

ni oho naa mouri laatou. Laatou ni mee naa taratara laatou peelaa, “Naa vana katoo te tama nei e mee nei e taukalleka. Naa tama hoki etturi naa kautarina laatou aa see illoa te taratara raa e haia a Ia no taukalleka.”

8

Jesus e haanai naa tama e lava naa simata e haa

(Mt 15.32-39)

¹ I naa aso naa koi, telaa kuturana e lasi ni oo ake no kkutu ake ki Jesus. Saaita naa kaikai naa tama naa ni oti raa, Jesus ki mee ake ki ana disaipol, ² “Nau e aroha i naa tama nei, i naa tama nei ku llava iloo naa aso laatou e toru ni nnoho ma nau, aa teenei laatou ku see hai kaikai. ³ Ki mee maa laatou e kaavea a nau see kkai ki naa hare laatou, naa tama naa ma ki takalloo no ssina i te ara, iaaraa tama laatou ni oo mai iloo i naa kina e mmao.”

⁴ Teenaa ki vasiri ake ana disaipol, “Taatou ma ki llave ni kaikai peehea i te kina see nohoria nei ki haanai naa tama nei?”

⁵ Jesus ki vasiri ake, “E hia naa haraoa e nnoho ma kootou?”

Ana disaipol raa ki mee ake, “E hitu.”

⁶ Araa vanaake iloo Jesus ki te kanohenua naa ki nnoho ki laro. Teenaa too iloo Ia naa haraoa e hitu naa no taku ki TeAtua. Ki oti raa, tohitohi iloo naa haraoa raa no kauake ki ana disaipol raa ki vaevae ake ki naa tama. Araa oo iloo naa disaipol raa no vaevae naa haraoa. ⁷ Naa disaipol naa hoki ni mee naa uruai ika laatou. Jesus ni too naa ika naa no taku ki TeAtua, araa kauake hoki naa ika naa

ki ana disaipol raa ki too no vaevae ki naa tama.
⁸ Naa tama raa hakkaatoa ni kkai no pposu. Teenaa oo iloo naa disaipol raa no ffao ake naa kaikai naa tama naa ni ttote; laatou raa ni ffao naa kete e hitu no ppii. ⁹ Te kooina katoo naa taanata i te kina naa e lava naa simata e haa. Ki oti raa heunatia iloo a Ia naa tama naa ka oo ki naa matakaaina laatou. ¹⁰ A Ia iaa ku kake ma ana disaipol raa ki te poti laatou raa ka oo ki te matakaaina Dalmanuta.

Naa Faarisi raa ku mee ake ki Jesus ki huri ake naa mahi TeAtua

(Mt 12.38-42; 16.1-4)

¹¹ E mee naa Faarisi ni oo ake ki Jesus no hakatauttau laatou. Naa tama naa ni sessee ara ma ki hakasara se vana maa Jesus, teenaa vanaake iloo laatou ki Jesus ki hakasura se mirakol, ki huri ake peelaa maa naa mahi TeAtua e takkoto i aa Ia. ¹² Jesus ni pesi tana maanava no mee ake peelaa ki laatou, "Se vana peehea naa tama i te ssao nei e sessee ma ki kkite laatou maa ni mirakol? Nau e vanaatu ki kootou! See hai vana peenaa ma ki hakasuratia ki kkite naa tama nei!" ¹³

¹³ Teenaa masike iloo Jesus no ahe ki te poti laatou raa no hano ki telaa vasi te namo.

Matamata hakaraaoi naa akonaki hakalettesi naa Faarisi ma Herod

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Naa disaipol raa ni ssiri ma ki too ake ni haraoa ki llava ilaatou; teelaa se haraoa koi tokotasi laatou ni too ake i te poti.

☆ **8.11** Mt 12.38; Lk 11.16 ☆ **8.12** Mt 12.39; Lk 11.29

15 Jesus ki mee ake ki laatou, “Kootou ki roorosi hakamattoni lokoi i te iis naa Faarisi raa ma Herod.”☆

16 Teenaa kaamata iloo naa disaipol raa te taratara soko laatou: “Ttama nei e taratara peenei i taatou see hai haraaoa.”

17 Jesus ni iloa i naa taratara naa tama naa e hai, teenaa vasiri ake iloo Ia peelaa, “Ai kootou e taratara ai i te see hai haraaoa kootou? Naa pisouru kootou seki massaro iloo? Kootou ku manava makattau peehea? 18 Kootou e mee naa karamata kootou, aa kootou see kkite peehea? Kootou e mee naa kautarina kootou, aa kootou see llono peehea? Kootou se hakamaarona?☆

19 I taku saaita ni ttohi naa haraaoa e rima raa ka haanai naa simata e rima naa taanata, e hia naa kete e ppai kootou ni ffao i naa kaikai ni ttoe?”

Naa disaipol raa ki mee ake, “Sinahuru maa rua.”

20 Jesus ki mee ake hoki, “Aa i taku saaita ni ttohi naa haraaoa e hitu ka haanai naa simata e haa, e hia naa kete e ppai kootou ni ffao i naa kaikai ni ttoe?”

Naa disaipol raa ki mee ake “E hitu.”

21 Teenaa ki mee ake Jesus, “Aa teenei kootou seki illoa iloo?”

Te tama e ppuni ana karamata e haia Jesus no taukareka i Bethsaida

22 Jesus ma ana disaipol raa ni oo no ttae iloo ki Bethsaida, teenaa e mee naa tama i te kina naa ni too ake laatou te tanata tokotasi e ppuni ana karamata no ttaro ake ki Jesus ki paa

☆ 8.15 Lk 12.1 ☆ 8.18 Jer 5.21; Ezek 12.2; Mk 4.12

tana rima i te tanata raa ki taukareka. ²³ Jesus ki ppiki ki te rima te tanata raa no hakattaki ki taha te henua naa. Teenaa saavare iloo ki naa karamata te tanata raa ka ppoo atu ana rima ki ana karamata. Araa vasiri ake iloo Ia peelaa ki te tanata, “Koe e hai mee e kite?”

²⁴ Te tanata raa ni ttoka ki aruna no mee ake peelaa, “Uee, nau e kite i naa tama, tevana iaa laatou e tiputtipu ma ni laakau e sassare.”

²⁵ Jesus ki ppoo hoki ana rima ki ana karamata. Saaita nei raa te tanata naa ku lavaa te ttoka, teenaa a ia ku lavaa te kite hakaraaoi i naa mee hakkaatoa. ²⁶ Teenaa heunatia iloo Jesus te tanata naa ka hano, tevana iaa a Ia ni vanaake peelaa ki te tanata naa, “Koe see ahe atu ki te matakaaina naa.”

*Peter e taratara maa Jesus ko te Mesaea
(Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)*

²⁷ Jesus ma ana disaipol raa ni massike i Galilee ka oo iloo ki naa matakaaina e ttuu tauppiri ki Sisaria Filipai. Saaita laatou ni sassare ka oo raa, Jesus ni vasiri ake ki laatou, “Te henua e taratara maa nau ko ai?”

²⁸ Ana disaipol raa ki mee ake, “E mee naa tama e hai maa koe ko John te Baptis, aa aaraa tama e hai maa koe ko Elijah. Aaraa tama iaa e hai maa koe se pure i naa pure TeAtua.”✧

²⁹ Teenaa vasiri ake iloo Jesus ki laatou, “Ai kootou? Kootou e mee maa nau ko ai?”

Peter ki mee ake, “Koe naa ko te Mesaea.”✧

³⁰ Teenaa taratara ake iloo Jesus ki laatou, “Kootou see taratara ake ki ni tama i aa nau.”

Jesus e taratara hakaoti i tana mate
(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

³¹ Teenaa kaamata iloo Jesus te akonaki ake ana disaipol: “Ttama te Henua raa ma ki hakallono iloo ki te isu, aa ma ki hakakkee ina naa tama hakamaatua naa Jew, naa maatua hakamaatua, aa ma naa tisa naa Loo. Ttama naa ma ki taia no mate, tevana iaa a Ia ma ki masike no ora hoki i te ttoru naa aso.” ³² Jesus ni taratara ake hakaraa oi iloo i tana mate naa ki naa tama naa. Teenaa huri atu iloo Peter no ttaki iaa Ia ki te vasi no nutua. ³³ Jesus ni karopa no ttoka iloo ki ana disaipol, teenaa huri atu iloo no nutua a Ia Peter: “Satan, hakataha iaa nau. Teenaa sei ni mannatu TeAtua naa e taka ma koe, teenaa ni mannatu naa tama te maarama nei!”

³⁴ Araa kannaa iloo Jesus ki ana disaipol aa ma naa tama e ttuu i te kina naa no mee ake peelaa, “Ki mee se tama e hiihai maa ia ki tautari kiaa nau, a ia ki see hakataakoto kiaa ia soko ia, aa ia ku ssau tana kros raa no tautari mai kiaa nau.” ³⁵ I te tama e hakaseresere tana ora raa, a ia ma ki see kite te ora maaoni; aa te tama e ttiake mai tana ora ki haia a ia aku heuna aa ma naa heuna te Lono Taukareka raa, ttama naa ma ki taaohi te ora maaoni.” ³⁶ Se aa e taukareka ma ki sura i te henua, ki mee maa naa mee katoo i te maarama nei e tauhia laatou, aa laatou iaa see taaohi te ora maaoni? Sei iloo!

✧ **8.34** Mt 10.38; Lk 14.27 ✧ **8.35** Mt 10.39; Lk 17.33; Jn 12.25

37 See hai mee hoki te henua e lavaa te hookii ma se uruhana ki hakaake ake naa ora laatou.
 38 Kimee maa setama enapa ia nau aa i aku akonaki, i te nnoho taatou ma naa tama see illoa i TeAtua aa e esosorina hakallika i te ssao nei raa, teenaa te Tama te Henua raa ma ki napa ia ia i tana saaita ma ki au iloto naa mahi tana Tamana ma naa ensol e ttapu.”

9

1 Araa teenaa, vanaake hoki Jesus kilaatou peelaa, “Nau e kauatu te taratara maaoni nei ki kootou: Te saaita te Nohorana TeAtua e tae mai raa, aaraa tama i kootou e ttuu i te kina nei koi nnoho. Teenaa naa tama naa ma ki ttae ake no kkite i naa noho hakamaatua TeAtua i tana Nohorana.”

Naa mahi TeAtua e hakatii maarama mai i te haitino Jesus

(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

2 Naa aso e ono ku oti te llaka raa, Jesus ni toa a Ia Peter laatou ma James aa ko John, ka oo laatou ki aruna te mouna e moe ki aruna, no nnoho soko laatou. Teenaa ki kkite ana disaipol naa i naa hakatii maarama ake naa mahi TeAtua i te haitino Jesus.* 3 Ana hekau e hakao raa ni huri no kkiva ka makkini hua. See haitama i te maarama nei e lavaa te huihui ana hekau no makkini peelaa. 4 Teenaa kkite iloo te takatoru naa i naa hakassura ake Elijah ma Moses no ttuu ka hai taratara ma Jesus.

5 Peter ki kannaa ki Jesus, “Rabai, e taukareka iloo i maatou e nnoho i te kina nei! Maatou ku hakatuu ni tamaa hare e toru:

* 9.2 2 Pet 1.17-18

too hare, te hare Moses, aa te hare Elijah.” ⁶ Peter ni see iloa i tana taratara ki mee, teenaa i laatou ni mattaku hakallika iloo.

⁷ Teenaa irihia ake iloo te uruaoa raa no uhi ake vaaruna laatou. Araa te reo raa ku taratara iho iloto te uruaoa: “Teenei taku Tama e llee ai taku manava. Kootou hakannoo atu kiaa Ia!”[✠] ⁸ Naa disaipol raa ni hurihuri no ttoka atu raa nei, ku see hai tama ku ttuu mai; teelaa ko Jesus soko Ia ku tuu ma laatou.

⁹ Saaita laatou koi sassare mai ki laro te mouna raa, Jesus ku ppui ake hakaoti tana taratara ki laatou: “Kootou see hakaari ake ki ni tama i naa mee kootou ni kkite. Kootou ttari ki te saaita te Tama te Henua raa ku oti te masike ake hoki i te mate.”

¹⁰ Naa tama naa ni hakannoo ki naa taratara Jesus, tevana iaa laatou ni vasirisiri soko laatou peelaa, “Te taratara ttama nei e mee maa e masike i te mate, e mee maa e aa?”

¹¹ Teenaa vasiria iloo laatou Jesus, “Ai naa tisa naa Loo raa e taratara ai maa Elijah ki hakasura mai imua?”[✠]

¹² Jesus ki mee ake, “Elijah ma ki hakasura mai maaoni imua no hakattonu hakaoti naa mee hakkaatoa. Ai te Laupepa Tapu raa iaa e sissii peelaa maa te Tama te Henua raa ma ki hakallono isu aa ma ki hakakkee ina te henua?” ¹³ Aa teenei nau ku vanaatu ki kootou: Elijah ku oti te hakasura iho, teenaa te henua ni ffuri atu no mee pakavaina a ia, e mee koi pee ko naa taratara te Laupepa Tapu raa e taratara iaa ia.”

✠ **9.7** Mt 3.17; Mk 1.11; Lk 3.22 ✠ **9.11** Mal 4.5; Mt 11.14

Te tamariki tanata e uruhia te tipua e haia Jesus no taukareka

(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)

¹⁴ Saaita Jesus ma te takatoru raa ni ttae atu ki aaraa disaipol laatou raa, laatou ni kkite i te lopo tama e ttuu alleha i naa tama laatou naa. Teenaa e mee naa tisa naa Loo e ttuu ka hakatauttou laatou. ¹⁵ Naa tama naa ni tteki hakaoti i te saaita laatou ni kkite i Jesus, teenaa ffuro hiahia atu iloo laatou kiaa Ia. ¹⁶ Jesus ki vasiri ake ki ana disaipol, “Kootou e hakatauttou ma naa tama naa i te aa?”

¹⁷ Te tanata tokotasi iloto te kuturana raa ki mee ake, “Rabai, nau ni toomai taku tamariki tanata ki mmata koe iaa ia; taku tama naa see lavaa te taratara i teelaa see tipua hakallika raa e tau iaa ia. ¹⁸ Te saaita te tama nei maraa e uruhia te tipua raa, a ia maraa e peesia ki te kerekere raa ka kkoo mai naa pepeau raa i tana pukua. Teenaa a ia maraa e moe ka kakarati ana niho, aa ki oti ku moe makattou mai tana haitino hakkaatoa. Nau ni vanaake ki oo disaipol raa ki haia taku tamariki nei ki taukareka, tevana iaa laatou ni see lavaa te haia laatou.”

¹⁹ “Kootou kullono nataa peehea! E aa? Teenei se ssao huapotopoto taatou ni ttaka hakapaa ka tokonaki nau ki kootou? Toomai te tamariki tanata naa kiaa nau!”

²⁰ Teenaa too ake iloo laatou te tamariki raa ki Jesus.

Saaita te tipua e tau i te tamariki tanata naa ni kite i Jesus raa, peesia iloo ia te tamariki raa ki laro ka moe te tamariki raa ka takahuri

vaaruna te kerekere, aa naa pepeau raa e kkoo iho i tana pukua.

²¹ Jesus ki vasiri ake ki te tamana te tamariki tanata, “Tama nei ni kaamata no mee peenei i te saaita hea?”

Te tanata raa ki mee ake, “A ia ni kaamata iloo i tana saaita koi tamariki. ²² E tammaki naa saaita te tamariki tanata nei maraa e peesia te tipua hakallika naa ki loto te ahi aa ki loto te vai, teenaa ma ki mate taku tama nei. Aroha i maaua, aa ki mee koe e lavaa te tokonaki mai, koe ku haia a koe taku tamariki nei ki taukareka!”

²³ Jesus ki mee ake, “Ai koe e mee mai ai peelaa, ‘Ki mee maa nau e lavaa?’ Te tama e lono maaoni iaa nau raa e lavaa te mee te kau vana hakkaatoa.”

²⁴ Te tamana te tamariki naa ni huri atu no kannaa ke lokoi peelaa ki Jesus, “Nau e lono i oo taratara, tevana iaa koe ki tokonaki mai ki see mamaanatu tammaki nau!”

²⁵ Jesus ni kite maa naa tama raa ku kkutu ake ki naa vasi laatou, teenaa ki varo ia peelaa ki te tipua e tau i te tamariki tanata, “Te tipua e ppuni ana kautarina aa see lavaa te taratara nei, Nau e vanaatu kiaa koe: hakataha i te tamariki naa aa koe ku see lavaa hakaoti te ahe atu kiaa ia!”

²⁶ Te tipua raa ni kappisi ana varo ka peesia a ia te tamariki raa ka moe no ppore i te kerekere; a ia iaa ku uru mai ki taha. Te tamariki tanata naa ni moe seemuu iloo pee ko naa tama ku mmate, teenaa ki taratara naa tama kato i te kina ma te tamariki raa ku mate. ²⁷ Araa nei Jesus ni kapa ake ki te rima

te tamariki naa no hakamasike ki aruna, teenaa tuu iloo te tamariki tanata naa ki aruna.

²⁸ Kimuri raa, i te saaita Jesus ma ana disaipol raa ni nnoho soko laatou iloto te hare raa, ana disaipol raa ki vasiri seemuu ake ki Jesus, “Te tipua hakallika naa ni see lavaa peehea maatou te hanaa?”

²⁹ Jesus ki mee ake, “Naa mee peenei e lavaa koi te tama e taku.”

Jesus ku taratara hoki i tana mate

(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45)

³⁰ Laatou ni massike i te kina naa ka oo vaaroto Galilee. Jesus ni see hiihai maa te henua ki illoa i tana kina e hano ma ana disaipol, ³¹ teenaa i aa Ia e hiihai maa laatou ma ana disaipol raa ki nnoho soko laatou, ki kauake ana taratara raa ki ana disaipol. Teenaa a Ia ni taratara ake peela laatou, “Ttama te Henua raa ma ki taakina ki naa tama raa ki taia ki mate, aa imuri naa aso e toru, a Ia ma ki masike i te mate no ora hoki.”

³² Tevana iaa naa disaipol raa ni hakatuu nataa iloo i te taratara Jesus e kauake ki laatou, aa laatou ni mattaku hoki te vasiri ake kiau Ia.

Ko ai te tama e hakamaatua?

(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

³³ Jesus ma ana disaipol raa ni oo no ttae iloo ki Capernaum, teenaa i te saaita laatou ni uru no nnoho i te hare laatou ma ki nnoho ai raa, Jesus ki vasiri ake ki ana disaipol, “Kootou e hakatautau i te aa iloto te ara?”

³⁴ Naa disaipol raa ni nnoho seemuu katoou, i te aa ilaatou naa ni hakatauttau i te ara ma

ko ai te tama e hakamaatua i laatou.✠ 35 Jesus ni noho ki laro no kannaa ki tana sinahuru maa te takarua disaipol raa no taratara ake peelaa ki laatou, “Te tama e hiihai maa ia ki taka vaamua raa, aia ki taka vaamuri, aa aia hoki ki heheuna ma se poe naa tama hakkaatoa.”✠

36 Teenaa toa iloo Ia te tamariki tokotasi no hakatuuria imua laatou. A Ia ki ppuuru ake te tamariki raa kiaa Ia no mee ake peelaa ki laatou, 37 “Ttama e mmata ake hakaraaoi ki se tamariki punaamea peenei iloto taku inoa raa, ttama naa e mmata ake hakaraaoi kiaa nau. Aa te tama e mmata ake hakaraaoi kiaa nau raa, ttama naa see mee maa e mmata ake hakaraaoi koi kiaa nau; ttama naa e mmata ake hakaraaoi hoki ki te tama ni heuna ma ki au nau.”✠

Ttama see taukaa ma taatou raa teenaa se tama kootou
(Lk 9.49-50)

38 John ki mee ake ki Jesus, “Rabai, maatou ni kkite te tanata e hanahana naa tippua iloto too inoa, aa te tanata naa ni puuia maatou, i aa ia see hai te kaavena maatou e tautari iaa koe.”

39 Jesus ki mee ake, “Kootou see puuia ttama naa. See hai tama e ppena naa mahi TeA-tua iloto taku inoa ma ki oti ku taratara hakallika iaa nau. 40 I te tama see taukaa ma taatou raa se tama taatou.✠ 41 Nau e vanaatu maaoni ki kootou, ki mee maa se tama e kauatu se vai ki unu kootou i kootou ni tama aaku raa, te tama naa ma ki kauake nau tana tuuhana.✠

✠ 9.34 Lk 22.24 ✠ 9.35 Mt 20.26-27; 23.11; Mk 10.43-44; Lk 22.26 ✠ 9.37 Mt 10.40; Lk 10.16; Jn 13.20 ✠ 9.40 Mt 12.30; Lk 11.23 ✠ 9.41 Mt 10.42

*Te tiputipu e usu te tama ki ppena naa haisara
(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)*

⁴² “Ki mee maa se tama e usuhia a ia se tamariki i naa tamalliki punaammea peenei ki see taaohi manava iaa nau, e taukareka iloo ma te tama naa ki saisaitia tana ua ki se hatukaraa, aa ku hakaterekia ttama naa ki loto te moana. ⁴³ Ki mee maa koe e usuhia too rima no see lotu koe iaa nau, tuutia ki motu! Koe e hano ki te lani ma too vae tokotasi raa, e taukareka iaa ma ki mee ma koe e peesia ma oorima e kaatoa ki loto te ahi e ura see mate.✧ ⁴⁴ [I te kina naa raa, naa roo e kkai naa tama naa see lavaa te mmate, aa te ahi naa e tuu ka ura peenaa.] ⁴⁵ Aa ki mee koe e usuhia too vae no see lotu koe iaa nau, tuutia ki motu! Koe e hano ki te lani ma too vae tokotasi raa, e taukareka iaa ma ki mee ma koe e peesia ma oo vae e kaatoa ki loto te ahi. ⁴⁶ [I te kina raa, naa roo e kkai naa tama naa see lavaa te mmate, aa te ahi naa e tuu ka ura peenaa.] ⁴⁷ Aa ki mee koe e usuhia too karamata no see lotu koe iaa nau, kapea ki taha. Koe e hano ma too karamata tokotasi ki te Nohorana TeAtua raa, e taukareka. Teenaa e taukareka iaa ma ki mee ma koe e peesia ma oo karamata e kaatoa ki loto te ahi.✧ ⁴⁸ I te kina raa, naa roo e kkai naa tama naa see lavaa te mmate, aa te ahi naa e tuu ka ura peenaa.✧

⁴⁹ “Naa ora te henua ma ki hakamaaramatia ki te ahi ki mataffua, e mee pee ko te sol raa e pesi ki naa mee e hakaara ki TeAtua raa ki mataffua.

✧ 9.43 Mt 5.30 ✧ 9.47 Mt 5.29 ✧ 9.48 Is 66.24

50 “Te sol raa e taukareka, tevana iaa ki mee maa ku see sol taukareka, te sol naa ma ki haia ki taukareka hoki peehea?✠

“Naa ora kootou ki mee pee ko naa sol e sol taukalleka, aa kootou ku nnoho laaoi kootou ma aaraa tama.”

10

Jesus e taratara i te tiputipu te hai aavana e mavvae

(Mt 19.1-12; Lk 16.18)

¹ Jesus ni masike i te kina naa no hano ki Judea. A Ia ni hano no hakahiti iloo ki telaa vasi te Riva Jordan. I te kina naa raa, te henua ni kktutu ake hoki kiaa Ia. A Ia ni noho hoki no akonaki naa tama naa, e mee pee ko ana vana maraa e mee i aaraa kina.

² E mee aaraa Faarisi ni oo ake kiaa Ia no vasirisiri tipua ina laatou Jesus ki hakasara se taratara maana. Naa tama naa ni oo ake no vasiri peelaa ki Jesus, “Taratara mai, naa Loo taatou raa e taratara maa te tanata raa e lavaa te tiiake ia tana aavana?”

³ Jesus ki vasiri ake hoki ki laatou, “Teelaa se iloa peehea Moses ni kauatu ki kootou?”

⁴ Naa tama naa ni hakahe ake peelaa, “Moses ni hakattana te tanata raa ki sissii imua ki loto selaupepa maa laaua ku see aavvana, ki oti are raa, te ffine raa ku heunatia a ia ki hano.”✠

⁵ Jesus ki mee ake ki laatou, “Moses ni sissia a ia te loo nei ki tautari kootou, i kootou e ako nataa iloo. ⁶ Tevana iaa, te saaita TeAtua

✠ **9.50** Mt 5.13; Lk 14.34-35 ✠ **10.4** Deut 24.1-4; Mt 5.31

ni penapena te lani ma te kerekere raa, a Ia ni penapena te tanata aa te ffine.✠ 7 Teenaa ko te vana te tanata raa e tiiake ia tana tamana aa ma tana tinna raa no hakapaa ki tana aavana, 8 aa laaua ku mee ma se tama tokotasi. Teenaa laaua naa ku see mee hoki ma se takarua; laaua ku mee ma se tama tokotasi.✠ 9 Se hai tama te kerekere nei ki vaaea a ia naa mee TeAtua ni hakapaa.”

10 Te saaita laatou ni ahe ki hare raa, naa disaipol raa ni vasiri ake ki Jesus i aana mee ni taratara ake ki laatou. 11 Teenaa ki mee ake Jesus ki laatou, “Te tanata e tiiake ia tana aavana no aavana i telaa ffine raa, te tanata naa e pena te haisara te aavana huri ki tana aavana mua. 12 Peelaa hoki te ffine e tiiake ia tana aavana no aavana te laa tanata raa, te ffine naa e pena te haisara te aavana huri.”✠

*Jesus ma naa tamalliki punaammea
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)*

13 E mee naa tama ni too ake naa tamalliki laatou raa ki Jesus ki hakapiri ana rima i aruna naa tamalliki naa, araa nei naa tama naa ni nutua naa disaipol. 14 Saaita Jesus ni kite i te vana ana disaipol ni mee naa raa, a Ia ni loto iloo ka mee ake peelaa ki laatou, “Kootou tiiake naa tamalliki raa ki oomai kiaa nau, kootou see puuia kootou, i te Nohorana TeAtua raa se kina naa tama e mee pee ko naa tamalliki nei. 15 Nau e kauatu te taratara maaoni nei. Ki mee se tama e hiihai maa ia ki tae ki te Nohorana TeAtua, a ia ki mee pee ko na tamalliki

✠ 10.6 Gen 1.27; 5.2 ✠ 10.8 Gen 2.24 ✠ 10.12 Mt 5.32; 1 Cor 7.10-11

punaammea nei.”☆ 16 Teenaa purutia iloo Ia naa tamalliki naa kiaa Ia no hakapiri ana rima ki aruna laatou no hakahiahiaria laatou.

Te tama e hai mane
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

17 Te saaita Jesus ni masike hoki ki hano raa, te tanata tokotasi ni tere ake no tuu ki ana turi imua aana no vasiri peelaa kiaa Ia, “Taku Tisa taukareka, nau ki mee peehea ki too nau te ora e ora hakaoti?”

18 Jesus ki mee ake, “Ai koe e mee mai ai maa nau e taukareka? See hai tama e taukareka, TeA-tua koi soko Ia e taukareka. 19 Koe e iloa i naa loo e mee peelaa, ‘Kootou see taa tama; kootou see hai huri ma naa aavana aaraa tama; kootou see kailaaraotia kootou naa mee aaraa tama; kootou see taratara kailallao ka tuku haeo i telaa tama; kootou see sosorina tippua ma ki toa kootou naa mee aaraa tama; hakannoo ki naa taratara too tamana ma too tinna.’”☆

20 Te tanata raa ki mee ake, “Taku Tisa, kaa-mata mai iloo i taku saaita koi tamariki raa, nau ni tautari ki naa loo nei hakkaatoa.”

21 Jesus nillee tana manava i te tanata naa, teenaa ttoka tonu atu iloo Ia ki te tanata naa no mee ake, “E takoto te mee tokotasi ki haia a koe. Too oo hekau raa hakkaatoa no kauake ki aaraa tama ki tauia, aa koe ku vaevae atu oo mane raa ki naa tama see hai mee. Teenaa koe ma ki hai mee e takkoto i te lani; aa koe ku au no tautari kiaa nau.” 22 I te saaita te tanata naa ni lono i naa taratara Jesus raa, a ia ni mei

☆ 10.15 Mt 18.3 ☆ 10.19 Ex 20.12-16; Deut 5.16-20

hakaoti, teenaa i aa ia se tama e hai mane. A ia ni masike no hano hakaaroha iloo ki tana hare.

²³ Jesus ni ttoka ki ana disaipol raa no mee ake, “Te tama e hai hekau aa e hai mane raa ma ki hainattaa iloo te uru atu ki te Nohorana TeAtua!”

²⁴ Naa disaipol naa ni tteki iloo i naa taratara Jesus ni mee ake naa, araa Jesus ku ttao atu hoki, “Aku tama, e hainattaa iloo te uru ki loto te Nohorana TeAtua! ²⁵ Te kamol ki hakauru tana pisouru ki loto te pokopoko te ttui raa, e hainauhie iaa i te tama e hai mane ki uru ki loto te Nohorana TeAtua.”

²⁶ Naa disaipol Jesus raa ni tteki hakaoti i ana taratara e kauake nei, teenaa ki vasirisiri laatou soko laatou peela, “Ni tama peehea raa ma ki lavaa te hakassaoria?”

²⁷ Teenaa ttoka tonu atu iloo Jesus ki laatou no mee ake, “Naa vana nei e hainattaa ki naa tama te maarama nei, aa ki TeAtua iaa, naa vana hakkaatoa e hainauhie.”

²⁸ Araa Peter ku mee ake, “Ttoka mai, maatou ni ttiake katoa naa mee maatou no tautari kiaa koe.”

²⁹ Teenaa ki mee ake Jesus, “E maaoni, aa teenei nau ku taratara atu ki kootou: Ttama e ttiake ia tana hare, ana taaina, ana kave, tana tinna, tana tamana, ana tamalliki, aa ma ana tori raa ki haia a ia aku heuna aa ma naa heuna te Lono Taukareka raa, ³⁰ ttama naa ma ki ssura te lopo mee i te ssao te maarama nei. Ana mee ma ki noho ma ia naa, teenaa ni lau. Teenaa ko ana hare, ana taaina, ana kave, ana tinna, ana tamalliki, ana tori, aa ma i ana hakallono isu i aa ia e tautari kiaa nau; aa i te maarama ma ki ttao mai

imuri raa, a ia ma ki taka ma te ora e ora hakaoti. ³¹ Tevana iaa e tammaki naa tama e mmata te henua maa ni tama hakamaatua i te ssao nei ma ki tukumurina TeAtua maa ni tama see hai vana e taunai, aa e tammaki naa tama teelaa e tukumurina te henua maa ni tama see hai vana e taunai i te ssao nei ma ki hakanohoria TeAtua ma ni tama hakamaatua.”[☆]

Te ttoru i naa saaita Jesus ku taratara i tana mate

(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)

³² Jesus laatou ma ana disaipol raa ni sassare ka oo ki Jerusalem, teenaa Jesus ni hano vaamua ana disaipol. Ana disaipol naa ni sassare ka ssopo naa manava laatou, aa naa tama ni oo atu vaamuri raa iaa ni mattaku. Teenaa Jesus ni too hoki tana taka sinahuru maa te takarua disaipol raa hakavasi no taratara ake i naa vana ma ki mee i aa Ia. ³³ A Ia ni taratara ake peelaa, “Hakannoo mai. Taatou e oo ki Jerusalem, teenaa te Tama te Henua raa ma ki kaavea ki naa maatua hakamaatua aa ma naa tisa naa Loo. Naa tama naa ma ki hakatonu laatou taratara ki taia ttama naa ki mate, teenaa ttama naa ma ki kaavea laatou ki naa tama naa henua sara. ³⁴ Ttama naa ma ki tautausua ina naa tama naa ka sasaavarea; a Ia ma ki sarua laatou ka taia no mate, tevana iaa a Ia ma ki masike no ora hoki i te ttoru naa aso.”

Te hiihai James laaua ma John

(Mt 20.20-28)

[☆] **10.31** Mt 20.16; Lk 13.30

35 Te haanau James laaua ma John, naa tama Sebedii raa ni oo ake ki Jesus no mee ake peelaa, “Tisa, maaua e fiffai maa koe ki haia a koe te vana maaua e taratara atu nei.”

36 Jesus ki vasiri ake, “Teelaa se aa?”

37 Takarua naa ki mee ake, “Too saaita e noho hakamaatua i too Nohorana raa, maaua e fiffai ma maaua ki nnoho i oo vasi, telaa tama i too vasi hakamaatau, aa telaa tama i too vasi hakamaavii.”

38 Teenaa ki mee ake Jesus, “Koorua see illoa maa teenaa ni taratara peehea koorua e kaumai naa. Koorua e lavaa te unu te kap i naa haaeo teelaa ma ki unu ai nau? Koorua ma ki lavaa te hakaukau tapuina ki taku hakaukau tapu ma ki too nei?”☆

39 Takarua raa ki mee ake, “Uee, maaua e lavaa.”

Teenaa ki mee ake Jesus, “Koorua maaoni ma ki unu taku kap pee ko nau ma ki unu, ka too hoki te hakaukau tapu pee ko nau ma ki too.

40 Tevana iaa teelaa seai ko nau raa e ttpa ma ko ai ttama ma ki noho i taku vasi hakamaatau aa i taku vasi hakamaavii. Teelaa are ko TeAtua raa e kauake naa kina naa ki ana tama ni tini maa teenaa ni kina laatou.”

41 Te saaita te laa taka sinahuru disaipol raa ni llono te mee naa raa, laatou ni lloto iloo i James laaua ma John.

42 Teenaa aru iloo Jesus ki ana disaipol naa hakkaatoa no mee ake, “Kootou e illoa maa naa tama e haia ma ko naa hakamau i naa henua sara raa e nnoho hakamaatua i naa kanohenua laatou, aa naa tama i naa henua naa e hakannoo loko

☆ 10.38 Lk 12.50

ki naa hakamau laatou naa. ⁴³ Kootou iaa ki see mee peenaa. Ki mee maa se tama i kootou e hiihai maa ia ki noho hakamaatua iaruna aaraa tama, a ia ki heheuna ilaro kootou hakkaatoa; ⁴⁴ aa te tama e hiihai maa ia ki taka vaamua raa, a ia ki heheuna poe i naa tama hakkaatoa. ⁴⁵ I te aa, i Ttama te Henua raa iloo ni see au ma ki heheuna te henua iaa Ia; a Ia ni au no heheuna maa te henua aa no mee ki mate Ia ki hakasaoria te kau tama.”

Bartimius, ttama e ppuni ana karamata, e haia Jesus no kite

(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ Jesus ma ana disaipol raa ni oo no ttae iloo ki Jericho. Te saaita laatou ma te kuturana tama e tammaki ni massike i te matakaaina naa ki oo raa, teelaa se tanata e ppuni ana karamata e noho ite vasi te ara ka kaikainnoo mane. Te inoa te tanata naa ko Bartimius, te tama Timius. ⁴⁷ Itana saaita nilono maa teelaa ko Jesus ttama i Nazareth raa, a ia ki tanitani varo peelaa, “Jesus, te Tama David, aroha iaa nau!”

⁴⁸ E tammaki naa tama ni ffuri atu no nutua ia ki ppui tana pukua, tevana iaa te tanata naa ni ssau koi tana reo no tanitani varo peelaa, “Te Tama David nei, aroha i aa nau!”

⁴⁹ Teenaa ttuki iloo Jesus no vanaake ki ana disaipol, “Kannaatia mai ttama naa.”

Araa vanaake iloo naa tama naa ki Bartimius, “Koe see matakua, masike ki aruna i aa koe raa ku kannaatia.”

☆ **10.43** Lk 22.25-26 ☆ **10.44** Mt 23.11; Mk 9.35; Lk 22.26

50 Bartimius ni pesi koi tana kkahu raa hakavasi no masike ka hanatu ki Jesus.

51 Jesus ki vasiri ake, “Koe e hiihai maa koe ki haia a nau peehea?”

Teenaa ki mee ake ttama e ppuni ana karamata naa, “Nau e hiihai maa nau ki kite hoki.”

52 Jesus ki mee ake, “Aa tere, oo karamata raa ku taukalleka i aa koe e hakataakoto tonu iaa nau.”

Naa karamata ttama naa ni taukalleka lokoi i te saaita naa, teenaa hanatu iloo ia vaamuri Jesus i te ara.

11

*Jesus ku hanake ki Jerusalem ma se Ariki
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Saaita Jesus ma naa tama e tautari i aa Ia naa ni sassare ka oo ki Jerusalem raa, laatou ni oo no tauppiri atu ki naa matakaaina Bethpage ma Bethany i te Mouna naa Oliv. Teenaa heuna iloo Jesus te takarua i ana disaipol, ² ka taratara ake peela: “Koorua oo atu ki te tamaa henua e tuu imua naa. Saaita koorua ma ki ttae atu raa, koorua ma ki kkite ma se sukua donki e saisaitia ka tuu; te donki naa ni seai iloo ki kaakea se tama no terekia. Teenaa koorua veetea te sukua naa aa ku taakina mai peenei. ³ Ki mee maa se tama e vasiri atu peela, ‘Te manu naa e veetea koorua ki aa?’ Teenaa koorua ku mee ake, ‘TeAriki e vana ma ki too ake kiaa Ia, aa ma ki oti ku hakaaha mai a Ia.’ ”

⁴ Teenaa oo iloo te takarua naa no kkite i te sukua donki e saisai ki te tootoka te hare

tokotasi. Saaita te takarua naa ni ttuu ka vetevete te manu naa raa, ⁵ aaraa tama e ttuu i te kina naa ni vassiri ake ki laaau, “Te manu naa e veetea koorua ki aa?”

⁶ Te takarua naa ni mee ake naa taratara Jesus ni kauake ki laaau, teenaa tiiake iloo laatou te takarua naa ka oo. ⁷ Teenaa taakina iloo laaau te sukua donki raa ki Jesus, araa ffora iloo naa maro laaau raa vaaruna te manu naa no kake atu Jesus ki aruna. ⁸ Turaa tama ni horahora naa maro laatou vaaroto te ara. Aaraa tama iaa ni tuutuu naa laa naa laakau i naa verena laatou raa no horahora hoki vaaroto te ara. ⁹ Teenaa naa tama ni ssare vaamua, aa naa tama ni sassare vaamuri Jesus raa ki kaamata te tanitani varo: “Ssau ake te inoa TeAtua! TeAtua e haia hakaraaoina a Ia Ttama e au i te inoa TeAtua!✧ ¹⁰ TeAtua ki mee hakaraaoi te nohorana taatou tipuna, David teelaa ma ki ahe mai! Ssau ake te inoa TeAtua!”

¹¹ Jesus ni uru atu ki Jerusalem no hano iloo ki loto te Hare Tapu TeAtua no ttoka i naa takkoto naa mee katoou iloto te Hare Tapu. Tevana iaa, i te mee raa ku poonia raa, Jesus ni masike no hano ma ana disaipol raa ki Bethany.

Jesus e tuku haaeo ki te laakau ‘fig’

(Mt 21.18-19)

¹² I te ssoa te aso, te saaita laatou ni ahemai i Bethany raa, Jesus ni lono i tana hiikai.

¹³ Teenaa kite iloo Jesus i naa tuu mai te laakau ‘fig’ ma ana lau. A Ia ni hanatu no mmata maa ki mee te laakau raa e ppesi ana hua ‘fig’. Araa nei a Ia ni hanatu no kite

✧ **11.9** Ps 118.25-26

maa teelaa nilau koi, i teenaa seai ko te ssao te laakau naa e hua. ¹⁴ Teenaa ki mee ake Jesus peelaa ki te laakau 'fig' naa, "See hai tama iloo ma ki oti ku kai se hua 'fig' maana i aa koe!"

Ana disaipol raa ni llono i tana taratara ni mee naa.

*Jesus ku hano ki loto te Hare Tapu TeAtua
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)*

¹⁵ Saaita laatou ni ttae atu ki Jerusalem, Jesus ni hano ki loto te Hare Tapu raa no kerekereia naa tama ennoho ma naa mee laatou ma ki oo ake te henua no tautauia. A Ia ni hanatu no hurisia naa teevoa naa tama e hakahitihiti mane aa ma naa tama ennoho ma naa rupe ki oo ake ni tama no tautauia.

¹⁶ Naa tama naa hoki ni puuia a Ia ki see ssau naa mee laatou raa vaaroto te kina noho noho te Hare Tapu. ¹⁷ Anaa teenaa akonaki ake iloo ki naa tama naa peenei: "Naa taratara TeAtua e ttuu iloto te Laupepa Tapu raa e sissii peenei, 'Taku Hare Tapu raa ma ki taapaa ma se kina naa tama i naa henua hakkaatoa e oomai no taku.' Aa teenei kootou ku oomai no haia ma se kina naa tama e kailallao e oomai no mmuni!"[☆]

¹⁸ Naa maatua hakamaatua raa aa ma naa tisa naa Loo raa ni lono te vana Jesus ni mee naa, teenaa ssee iloo se ara ma ki taia laatou Jesus ki mate. Tevana iaa naa tama naa ni mattaku i aa Ia, i te kuturana naa katoo ni massaro i ana akonaki ki laatou.

¹⁹ I te laasuru raa, Jesus ma ana disaipol raa ni massike i te matakaaina naa ka oo.

☆ **11.17** Is 56.7; Jer 7.11

Te haimahi te tama e hakataakoto tonu i TeAtua

(Mt 21.20-22)

²⁰ I te tahaata te ssoa te aso, i te saaita laa-tou ni sassare ka oo i te ara raa, laatou ni kkite maa te laakau 'fig' raa ku mate hakkaatoa no tae ki naa patiaka. ²¹ Peter ni maanatu ake ki te vana Jesus ni mee ki te laakau naa, teenaa mee ake iloo peelaa ki Jesus, "Te tisa nei, ttoka atu, te laakau ni haia a koe raa ku mate!"

²² Jesus ki mee ake ki laatou, "Hakataakoto tonu i TeAtua. ²³ Nau e kauatu te taratara maaoni nei ki kootou. Ki mee maa kootou e hakataakoto tonu i naa taratara kootou, aa kootou seai iloo ki mamannatu tammaki, teenaa kootou ma ki lavaa te mee ake ki te mouna nei ki hakataha i tana kina e tuu naa no hano no sepu ki loto te ttai. Teenaa TeAtua ma ki hakkite atu te mee naa. ✧ ²⁴ Teenei e taratara atu ai nau ki kootou: te saaita kootou e taku ki TeAtua ki kainnoo se mee, kootou ki illoa maaoni maa naa mee naa ma ki kauatu ki kootou. Teenaa TeAtua ma ki kauatu se aa kootou ni kainnoo. ²⁵ Aa te saaita kootou e ttuu ki taku raa, ni aa kootou ni hakasara i telaa tama, kootou ki hai aroha i naa tama naa, teenaa ki uiia naa haisara kootou TeAtua. ²⁶ [Ki mee maa a koe see hai aroha i telaa tama, too Tamana i te lani ma ki see uiia a Ia oo haisara ni ppena.]" ✧

Naa mahi Jesus

(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷ Laatou ni oo no ttae hoki ki Jerusalem. Teenaa te saaita Jesus e sasare vaaroto

te Hare Tapu TeAtua raa, naa maatua haka-
maatua, naa tisa naa Loo, aa ma naa hakamau
naa Jew raa ni oo ake ²⁸ no vasiri ake peela,
“Ko ai ttama e vanaatu maa koe ki mee too vana
e mee nei? Eaa? Teenaa ni taratara e ai
ni kauatu?”

²⁹ Jesus ki mee ake, “Kootou ttari ki vasiri atu
nau te mee nei, aa ki mee kootou e hakahe mai
hakaraaoi se taratara maa kootou, teenaa nau
ma ki hakaari atu te tama e mee maa ki mee nau
peenei. ³⁰ Kootou taratara mai. Ko ai te tama
i TeAtua ma naa tama te maarama nei teelaa
ni vanaake ki John ki hakaukau tapu te henua?”

³¹ Teenaa ki kaamata naa tama naa
te hakatauttau soko laatou: “Taatou
ki taratara ake peehea? Ki mee maa taatou
e vana ma ko TeAtua, teenaa a ia ma ki mee mai
peela, ‘Ai kootou ni see hakannoo ai
ki naa taratara John?’ ³² Aa ki mee maa taatou
e vana ma ko naa tama te maarama nei...”
(Naa tama naa ni nnoho mattaku i te kanohenua,
i naa tama naa e illoa maa John se pure maaoni
TeAtua.) ³³ Teenaa mee ake iloo naa tama naa
ki Jesus, “Maatou see illoa.”

Araa Jesus ku vanaake peela ki laatou, “Nau
hoki ma ki see taratara atu ma ko ai ttama
e mee mai ma ki mee nau peenaa.”

12

*Te parapol naa tama e mmata ake te verena
naa 'grape'*

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

¹ Araa Jesus ku taratara ake ki laatou
ki naa parapol, “Saaita tokotasi raa e mee

te tanata ni tori tana verena 'grape'. Teenaa a ia ni pena tana hiri aareha te verena, ka kerī tana rua ki kkumi naa hua. Araa hakatuu iloo tana hare roorosi e moe ki aruna. Ki oti raa kauake iloo ia te verena raa ki aaraa tama ki roorosi ake, i aa ia ku hano ki telaa henua.✧
² I te saaita naa 'grape' raa ni ttae ki vasi raa, te tanata raa ni heuna atu tana poe tokotasi ki naa tama e roorosi i tana verena raa ki too tana tuuhana. ³ Araa nei naa tama e roorosi ake ki te verena te tanata raa ni ffuri atu no sarua laatou te poe te tanata naa ka hakahea ma ana rima. ⁴ Te tanata raa ni heuna atu hoki telaa poe, tevana iaa te poe naa ni sarua hoki naa tama naa i tana pisouru ka hakanaparia. ⁵ Te tanata naa ku heuna atu hoki te ttoru ana poe; teenaa naa tama e roorosi i te verena raa ni ffuri atu no taia laatou te poe naa no mate. E mee te lopo tama ku oti te haia laatou peenaa; naa tama ni sarua laatou, aa aaraa tama iaa ni taia laatou no mmate. ⁶ Teenaa te tama tokotasi koi noho ki heunatia ki hano raa, teenaa ko te tino tamariki te tanata naa. Teenaa heuna iloo tana taupeara naa ki hano. A ia ni maanatu maa naa tama raa ma ki hakannoo ki tana tama. ⁷ Araa nei naa tama e mmata ake te verena naa ni taratara soko laatou peela, 'Te nei ko tana tama. Taatou ki taia taatou te tama nei, aa te verena nei ku toa hakaoti ma taatou!' ⁸ Teenaa tauhia iloo laatou te tamariki tanata naa no taia ka mate, araa peesia iloo laatou tana haitino ki taha te verena."
⁹ Teenaa vasiri iloo Jesus peela kilaatou,

✧ **12.1** Is 5.1-2

“Se aa ttama e mee tana verena raa ma ki mee?
 A ia ma ki au no taaiia hakkaatoa naa tama naa,
 aa ku kauake te verena raa ki aaraa tama
 ki mmata ake. ¹⁰ Kootou ku oti te kkite
 i te taratara e mee peelaa iloto te Laupepa Tapu:

‘Te hatu teelaa ni hakkee ina naa tama
 e penapena hare ma se hatu
 e hakallika koi raa,
 ni huri ake ma ko te hatu hakamaatua iloo teelaa
 e hakatuu ki mmata ai te hare.

¹¹ Teenei se mee TeAtua ni pena;
 aa e taukareka imua naa karamata taatou
 hakkaatoa!’ [✠]

¹² Naa hakamau naa Jew raa ni mee
 ma ki tauhia laatou Jesus, teenaa i laatou e illoa
 maa te parapol Jesus e hakaea nei e taratara
 i laatou. Tevana iaa laatou ni mattaku i naa tama
 e ttuu i te kina naa, teenaa oo iloo laatou ka tiiake
 Jesus.

Te taratara i te pesi naa takis

(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ E mee naa Faarisi ma naa tama e heheuna
 maa Herod ni heunatia ki oo no vasirisiri
 hakalellesi i te kau vana ki Jesus, teenaa
 ma ki hakasara ni taratara maa Jesus.

¹⁴ Naa tama naa ni oo atu kiaa Ia no vasiri peelaa,
 “Tisa nei, maatou e illoa maa koe e taratara
 ka akonaki naa vana e ttonu maaoni. Maatou
 e illoa maa koe see illoa te hirihiri tama; koe
 e akonaki tonu i naa tiputipu te hiihai TeAtua
 i te henua hakkaatoa. Taratara mai, e taukareka
 i te vasi naa Loo taatou ma taatou ki pesi takis
 ki te Tuku hakamau i Rome? E aa? Taatou
 ki see pesi naa takis taatou?”

✠ **12.11** Ps 118.22-23

15 Jesus ni iloa koi maa naa tama raa e vasirisiri hakallesi koi. Teenaa mee ake iloo peenei, “Ai nau e haia ai kootou ma ki hakasara se taratara maaku? Kaumai se peni ki mmata nau.”

16 Teenaa naa tama raa ki kauake te peni raa kiaa Ia. Araa vanaake iloo Jesus peenei, “Teenei ko ai te tama e tuu tana pisouru aa tana inoa i aruna te peni nei?”

Teenaa ki mee ake naa tama naa, “Te Tuku i Rome.”

17 Araa vanaake iloo Jesus, “Aa teenaa, kauake naa mee te tuku raa ki te tuku, aa naa mee TeAtua raa, kootou ku kauake ki TeAtua.”

Naa tama naa ni massaro iloo i Jesus.

Te taratara i naa tama e massike i te mate
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

18 Teenaa e mee naa Sadiusi, teenaa ko naa tama e hai maa te mate raa see lavaa te massike hoki no ora, ni oo ake no vasiri ake ki Jesus, ☆ 19 “Tisa nei, Moses ni sissii te loo nei ma taatou: ‘Ki mee maa se tanata e mate, ka tiiake tana aavana raa ka noho see hai tamalliki, te taina te tanata e mate raa ki aavanatia a ia te aavana tana taina. Teenaa naa tamalliki laaua ma ki ssura raa ma ki haia ma ni tamalliki tana taina ni mate.’ ☆ 20 Teelaa se takahitu hai taaina. Te tama matua raa ni aavana no mate, se hai tamalliki. 21 Teenaa tana taina e pare atu kiaa ia raa ku aavana i te ffine naa no mate hoki, aa laaua ni see hai tamalliki hoki. Te ttoru i naa tama naa ni mee hoki peenaa. 22 Naa hannau naa ni hano no sopo kato te avvana i te ffine tokotasi naa, aa laatou

☆ 12.18 Acts 23.8 ☆ 12.19 Deut 25.5

katoo ni mmate see hai tamalliki. Ki oti raa te ffine naa hoki ku mate. ²³ Aa teenaa, te saaita te mate katoo ma ki massike no ora, te ffine naa ma ki mee ma e aavana i ai, i te takahitu naa ni avvana katoo i aa ia?"

²⁴ Teenaa ki mee ake Jesus, "Kootou ku ssara hakaoti! Teenaa ikootou see illoa i naa taratara te Laupepa Tapu aa i naa mahi TeAtua.

²⁵ Te saaita naa tama ni mmate ma ki massike no ora raa, naa tama naa ma ki see avvana, laatou ma ki mee pee ko naa ensol i te lani.

²⁶ Aa i te taratara i te mate e hakamasikeria no ora. E aa? Kootou ni see ttoka i te Laupepa Moses i tana taratara ni mee i te vao e ura? Te laupepa naa e sissii maa TeAtua ni mee ake ki Moses, 'Nau nei ko te Atua aa Abraham, te Atua aa Isaac, aa te Atua aa Jacob.'[☆] ²⁷ A Ia naa ko te Atua naa tama e ora hakaoti, sei ma ko naa tama e mmate. Teenaa kootou naa e ssara hakaoti iloo!"

Te Loo Hakamau

(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

²⁸ Teelaa se tisa naa Loo e tuu i te kina naa ka lono i naa hakatauttau naa Sadiusi raa ma Jesus. Ttama naa ni kite maa naa taratara Jesus ni hakaaha ake ki naa Sadiusi raa e taukalleka iloo, teenaa hanatu iloo ia ki Jesus no vasiri ake peelaa, "Te loo hea ko te loo hakamau i naa Loo katoo Moses?"

²⁹ Jesus ki mee ake, "Te Loo hakamau raa ko te loo e mee peenei, 'Hakannoo mai naa tama Israel. TeAtua te Ariki taatou raa, se Ariki tokotasi. ³⁰ Koe kilaaoui i TeAtua too Ariki ma too hatumanava hakkaatoa, ma too ora

[☆] 12.26 Ex 3.6

hakkaatoa, too hakataakoto hakkaatoa, aa ma oo mahi hakkaatoa.✠ ³¹ Te ssoa te loo hakamau e pare atu raa, teenaa ko te loo e mee peenei: Laaoi i telaa tama pee ko i-oolaoi i aa koe soko koe.’ See hai loo peelaa hoki e hakahiti i aruna naa loo e lua nei.”✠

³² Te tisa naa Loo raa ki mee ake ki Jesus, “E tonu te Tisa nei, too taratara e mee maa TeAtua raa ko TeAriki tokotasi. See hai atua peelaa hoki, teelaa ko Ia koi soko Ia.”✠ ³³ Aa ki laaoi i TeAtua maa too hatumanava hakkaatoa aa maa too hakataakoto hakkaatoa aa maa oo mahi hakkaatoa, aa ki laaoi i telaa tama pee ko koe e laaoi i aa koe soko koe raa, e takoto hakamaatua i aruna naa manu aa ma aaraa mee taatou e hakaara ki TeAtua.”✠

³⁴ Saaita Jesus ni lono i naa mattoni naa taratara ttama naa raa, a Ia ki mee ake, “Koe ku see mmao i te Nohorana TeAtua.”✠

Teenaa imuri koi raa, naa tama raa ku mattaku te vassiri ake hoki ki Jesus.

Te taratara i te Mesaea.
(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ Te saaita Jesus ni akonaki naa tama raa iloto te Hare Tapu raa, a Ia ni vasiri ake ki naa tama raa peelaa, “Naa tisa naa Loo raa e taratara peehea maa te Mesaea raa ma ki sura iho i te manava David?”✠ ³⁶ David ni usuhia TeAitu Tapu TeAtua raa ki taratara peenei:

‘TeAtua ni mee ake ki taku Ariki:
Noho i taku vasi hakamaatau,

✠ **12.30** Deut 6.4-5 ✠ **12.31** Lev 19.18 ✠ **12.32** Deut 4.35

✠ **12.33** Hos 6.6 ✠ **12.34** Lk 10.25-28

ka ttari ki tuku atu nau oo tama
e tautau haaeo raa i laro oo tapu vae. [☆]

³⁷ David tana tino e kannaa i aa Ia peelaa,
“Taku Ariki”; aa peehea naa sura iho
te Mesaea raa ma se mokopuna David?”

Poopoo tonu i naa tisa naa Loo
(Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

Te kanohenua ni hakannoo ki naa akonaki
Jesus raa ni hii hakannoo iloo. ³⁸ Teenaa
Jesus ni taratara ake peelaa ki laatou, “Kootou
poopoo tonu i naa tisa naa Loo. Teenaa
ko naa tama e fiffai maa laatou ki sassare ma
naa kkahu e takittaki vaararo, ki meemee ake
te henua maa laatou ni tama hakamau i naa ttiri
laatou i naa kina te henua e nnoho, ³⁹ teenaa
ko naa tama maraa e ssee iloo ki naa nohonoho
hakamaatua iloto naa hare lotu aa i naa kina
naa kaikai e llasi ki nnoho laatou. ⁴⁰ Teenaa
ko naa tama maraa e hakarereesia laatou
naa puruna raa ka kailaaraotia laatou naa hekau
naa hare naa tama naa, aa kioti ku massike
no mee naa taku e hualolloa ki mmata te henua
maa laatou ni tama e ttonu! Naa haaeo TeAtua
ma ki kauatu ki laatou naa ma ki hakallika
hakaoti!”

Te mane te puruna e hookii ki TeAtua
(Lk 21.1-4)

⁴¹ Jesus ni noho i te kina te pokosi
e ponopono mane iloto te Hare Tapu raa ka ttoka
i naa oo ake te henua no pesi mane ki loto.
Naa tama e hai mane raa ni oo ake no ppesi
naa mane laatou e tammaki kiloto. ⁴² Araa
teenaa, hanake iloo te puruna e hakaaroha

no pesi naa peni mmea e lua ki loto te pokosi naa, aa naa peni naa see lava hoki i te mane tokotasi.
⁴³ Teenaa aru ake iloo Jesus ki ana disaipol raa no mee ake, "Nau e vanaatu ki kootou, te kooina te puruna hakaaroha nei ni pesi raa e lasi are i te kooina katoou naa tama nei ni ppesi.
⁴⁴ Naa tama nei hakkaatoa ni hookii mane i laaou e hai mane; aa te ffine nei iaa, niaaina maa ia se tama e noho hua raa, a ia ni ppono katoou naa tamaa mane teelaa e kai ai a ia."

13

Jesus e taratara i te saaita te Hare Tapu raa ma ki seu
 (Mt 24.1-2; Lk 21.5-6)

¹ Te saaita Jesus ni uru mai ki taha te Hare Tapu TeAtua raa, tana disaipol tokotasi ki mee ake peela kaa ia, "Tisa nei, ttoka atu i naa tiputtipu taukalleka naa hare naa ma naa hatu teelaa e ppena ai naa hare naa!"

² Jesus ki mee ake, "Koe e kkite i naa hui hare nei? Seai iloo se hatu ma ki tiiake ki moe i tana kina; naa hatu naa hakkaatoa ma ki seu mai ki laro."

Te saaita te haaeo raa ma ki tae mai
 (Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

³ Jesus ni noho i aruna te Mouna naa Oliv te vasi e huri ake ki te Hare Tapu. Teenaa oo ake iloo Peter, James, John aa ko Andrew no vasiri seemuu kaa ia, ⁴ "Te tisa nei, naa vana nei ma ki ssura i te saaita hea? Aa maatou ma ki illoa peehea maa naa vana nei ku saaita koi?"

5 Jesus ki mee ake ki laatou, “Roorosi hakaraaoi iloo, ki see hanatu se tama no hakarereesia kootou. 6 E tammaki naa tama ma ki hakallesi maa laatou ko nau, ma ki ssura atu no taratara peelaa, ‘Nau nei ko te Mesaea!’ aa te lopo tama ma ki hakannoo ki naa tama naa. 7 Aa kootou ki see ssopo naa manava kootou i naa llono kootou naa henua e tau aa i naa ffuro atu naa lono maa ni tau e mee mai i naa henua emmao. Naa vana peenaa ma ki oti ku ssura, tevana iaa see mee maa te hakaoti te maarama nei ku tae mai. 8 Naa henua e llasi ma ki tau ki laatou, aa naa nohorana ma ki hetaa ki laatou. Naa mahuke ma ki ruu i naa kina katoo, aa naa henua ma ki llave i naa one. Naa haaeo nei ko naa mataamua raa koi, e mee pee ko te tinae e kkono ki haanau.

9 “Kootou ki roorosi hakaraaoi. Kootou ma ki tauhia no taakina ki naa hare koti. Kootou ma ki taaia iloto naa hare lotu naa Jew. Kootou ma ki toa no hakatuuria imua naa hakamau aa ma naa tuku i kootou e tautari kiaa nau, aa teenaa te saaita kootou ku hakaea ake te Lono Taukareka. 10 Teenaa te Lono Taukareka raa ki tarataraina ki naa kanohenua hakkaatoa imua te hakaoti te maarama nei. 11 Aa te saaita kootou e tauhia no taakina ki te koti raa, kootou see ssopo naa manava kootou ma kootou ma ki taratara peehea ki hakattonu kootou. Taratara ina koi naa taratara teelaa e kauatu, i teenaa seai ko koe naa ma ki taratara, teelaa are ko TeAitu Tapu TeAtua. 12 Naa tama ma ki hookii naa tino taaina laatou ki taaia ki mmate. Naa tammana ma ki mee peenaa hoki

✧ 13.11 Mt 10.17-20; Lk 12.11-12

ki naa tamalliki laatou. Naa tamalliki ma ki ffuri no hakatauttau ma naa maatua laatou, aa ki oti ku kauake naa maatua laatou raa ki naa tama ki taiaa ki mmate. ¹³ Te henua hakkaatoa ma ki lotoffaaeo i kootou, i kootou e tautari i aa nau. Tevana iaa te tama e hakataakoto tonu i aa nau no tae ki te hakaoti te maarama nei raa, te tama naa ma ki hakasaoria.✧

*Te mee hakamataku e seu henua
(Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)*

¹⁴ “Kootou ma kikkite te mee hakamataku e seu henua e tuu i tana kina see tau te tuu. Ttama e ppau naa mee nei ki hakataakoto hakaraaoi iloo ki iloa ia te mee nei. Te saaita naa raa, naa tama i Judea raa ki ffuro no mmuni i naa mouna vaaroto.✧ ¹⁵ Te tama e noho i te taffuu tana hare raa ma ki see hai saaita ki tere ki loto tana hare no too ana hekau. ¹⁶ Te tama e noho iloto tana verena raa ma ki see hai saaita ki ahe ki tana hare no too se kkahu maana.✧ ¹⁷ Naa aso naa ma ki hakallika iloo i naa tinnae ma naa haahine e anaana naa tamalliki laatou koi punaammea. ¹⁸ Kootou taku ki TeAtua ki see ssura naa vana nei i te ssao te laki. ¹⁹ E kaamata mai iloo i te saaita TeAtua ni penapena te kerekere nei no tae mai ki te ssao nei, see hai haeeo e tae ki te hakallika naa haeeo teelaa ma ki ssura i naa aso naa. Aa see hai haeeo hoki ma ki ssura peenaa imuri.✧ ²⁰ Tevana iaa te kooina naa aso naa haeeo naa nitukua iho TeAtua kilaro; ki mee maa ia ni see mee tana vana naa raa, ni see hai tama ma ki ora. Te kooina naa aso naa nitosia mai

✧ **13.13** Mt 10.22 ✧ **13.14** Dan 9.27; 11.31; 12.11 ✧ **13.16** Lk 17.31 ✧ **13.19** Dan 12.1; Rev 7.14

a Ia ki see tammaki, i aa Ia e mee ki ora ana tama ni hakamaatino.

²¹ “Ki mee maa se tama e mee atu, ‘Ttoka mai, teenei te Mesaea!’ ka mee atu hoki peelaa, ‘Ttoka atu, teelaa ia!’ kootou see hakannoo atu ki te tama naa. ²² I te aa naa Mesaea hakallesi ma naa pure hakallesi ma ki hakassura atu iloto kootou. Naa tama naa ma ki ppena te lopo vana nnui ka hakassura te kau vana, teenaa ki hurisia naa manava naa tama TeAtua ni hiri, tevana iaa naa tama naa ma ki hai no naenna. ²³ Roorosi hakaraaoi iloo! Nau ku oti te hakaari atu hakaoti i naa vana hakkaatoa, imua te ssao naa seki tae mai.

Te saaita te Tama te Henua ma ki au
(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

²⁴ “I muri naa haeo naa raa, te laa raa ma ki pouri, aa te marama raa ma ki see tii.✧
²⁵ Naa mee haimmahi i te lani ma ki uettia no see ttaka tonu ki naa kina laatou, aa naa hetuu te lani ma ki maaoha mai ki laro.✧
²⁶ I te saaita naa raa, te henua ma ki kkite i naa hakasura mai Ttama te Henua ma ana mahi iloto naa uruaoa.✧ ²⁷ Teenaa a Ia ma ki heunatia a Ia ana ensol raa ki naa henua hakkaatoa i te kerekere nei no hakkutu mai ana tama ni hiri.

Te taratara i te laakau ‘fig’
(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

²⁸ “Kootou hakatuu i naa somo te laakau ‘fig’. Saaita naa laa te laakau naa e kaamata te matiri ake ana lau raa, kootou e illoa maa te sao te ua raa ku taupiri. ²⁹ Saaita kootou

✧ **13.24** Is 13.10; Ezek 32.7; Joel 2.10,31; 3.15; Rev 6.12 ✧ **13.25** Is 34.4; Joel 2.10; Rev 6.13 ✧ **13.26** Dan 7.13; Rev 1.7

ku kkite i naa hakassura iho naa vana nei raa, kootou ku illoa maa te Tama te Henua raa ku taupiri koi ki au. ³⁰ Nau e kauatu te taratara maaoni nei: Saaita naa vana nei kato ma ki ssura raa, naa tama koi ora i te saaita nei seki mmate are. ³¹ Te lani ma te kerekere ma ki oo no oti, aku taratara raa iaa ma ki see lavaa te oti.

*See hai tama e iloa i te aso aa ma te saaita
(Mt 24.36-44)*

³² “See hai tama e illoa maa teela ko te aso hea aa ma te saaita hea naa vana naa ma ki ssura. Naa ensol te lani raa iloo see illoa, aa te Tama TeAtua raa hoki see iloa; teela ko te Tamana raa koi e iloa.✧ ³³ Roorosi hakaraaoi iloo, ka taku ki TeAtua, i te aa i kootou see illoa i te ssao naa vana naa ma ki tae mai. ³⁴ E mee pee ko naa masike te hakamau i tana henua no hano ki telaa henua, ka tiiake ana poe raa ki mmata ake ki tana hare. Teenaa naa poe raa e mattino naa heuna laatou e kauake te hakamau laatou naa ki mee, aa te poe e roorosi i te tootoka raa ni hai ake te hakamau raa ki noho lokoi ka roorosi i te tootoka.✧ ³⁵ Kootou roorosi hakaraaoi iloo, i te aa i kootou see illoa te saaita te tama e mee tana hare raa ma ki ahemai; ttama naa ma ki mee no ahemai i te laasuru, te tuaapoo, te tahaata poo, aa sei ma ko te saaita telaa e sopo. ³⁶ Ki mee maa Ia e hakateki no hakasura iho, a Ia ki see ttiri i kootou e mmoe. ³⁷ Taku taratara e kauatu ki kootou raa, teenaa nau e kauake ki te henua hakkaatoa: Kootou roorosi hakaraaoi iloo!”

✧ 13.32 Mt 24.36 ✧ 13.34 Lk 12.36-38

14

Jesus e haia ki tauhia no taia ki mate

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Emmoe mai koi naa aso e lua ki te saaita te Kaikai te Pasova aa ma te Kaikai te Haraoa See hai Iis raa, teenaa naa maatua hakamaatua ma naa tisa naa Loo raa ni sessee ara ki tauhia seemuu ina laatou Jesus no taia ki mate.✧

² Naa tama naa ni taratara soko laatou peela, “Taatou ki see tauhia taatou Tama naa i te saaita te kaikai, te henua ma ki mee no ffuri mai no hakatauttau ma taatou.”

Jesus e aamosia ki te kaakaa manoni i Bethany

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Te saaita Jesus ni noho i Bethany raa, a Ia ni hano no kai i te hare Simon, te tama ni haia teleprosi imua. Itana saaita ni noho ka kai raa, te ffine tokotasi ni uruake ma te huaarani ‘alabaster’ e utu ki te kaakaa manoni e taavi mmaha, teenaa vaasia iloo ia te ppono raa no nnini te kaakaa raa ki aruna te pisouru Jesus.✧

⁴ E mee aaraa tama i te kina naa ni lloto ka taratara soko laatou, “Tama nei ku niinia pakavaina a ia peehea te kaakaa manoni nei?”

⁵ Ki mee maa te kaakaa naa e kauake ki se tama ki tauia raa, te tama naa ma ki taavi iloo ki naa sehua e toru ka ttoe i naa mane siliva, aa naa mane naa ku vaevae atu ki naa tama see hai mee!” Teenaa ffuri atu iloo naa tama naa no nutua te ffine naa.

⁶ Jesus ki mee ake ki naa tama naa, “Kootou see haia kootou te ffine naa! Tama naa e hakameia kootou i te aa? Te ffine nei

✧ 14.1 Ex 12.1-27 ✧ 14.3 Lk 7.37-38

ni mee tana vana e taukareka iloo kiaa nau.
⁷ Naa tama e nnoho see hai mee raa ma ki nnoho peenaa ma kootou i naa saaita hakkaatoa, aa i naa saaita koi kootou e fiffai raa, kootou ma ki lavaa te tokonaki atu ki laatou. A nau iaa ma ki see noho peenaa ma kootou i naa saaita hakkaatoa.✧ ⁸ Te ffine nei ni mee tana vana koi e lavaa te mee kiaa nau: taku haitino ni aamosia te ffine nei ki te kaakaa manoni, teenaa i taku saaita ma ki tanumia raa, taku haitino ku oti te aamosia hakaotina a ia. ⁹ Aa teenei nau ku kauatu te taratara maaoni nei: I na kina hakkaatoa te Lono Taukareka nei e tarataraina iloto te maarama nei raa, te vana te ffine nei ni mee kiaa nau nei ma ki tarataraina hoki, teenaa ki mannatu te henua iaa ia.”

Judas e hakaari ake Jesus ki naa hakamau naa Jew

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Teenaa Judas Iscariot, se tama tokotasi i te taka sinahuru maa ttakarua disaipol Jesus, ni hano no mee ake ki naa maatua haka-maatua raa i aa ia ma ki kauake Jesus ki laatou.
¹¹ Naa tama naa ni fiaffia iloo i te lono ana laatou i ana taratara naa, teenaa tuku iloo te taratara naa tama naa maa laatou ma ki tauia laatou Judas. Teenaa kaamata iloo Judas te tokatoka se ara ki taakina atu Jesus ki naa tama naa.

Te Kaikai te Pasova

(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14; Jn 13.21-30)

¹² I te aso mua te Kaikai te Haraoa See hai Iis raa, teenaa ko te aso naa sukua sipsip te kaikai te Pasova raa e taa, naa disaipol Jesus raa

✧ **14.7** Deut 15.11

ni vasiri ake peelaa ki Jesus, “Koe e hiihai maa maatou ki oo no penapena mai hakaoti te kaikai te Pasova raa i hea?”

¹³ Teenaa heuna iloo Jesus te takarua disaipol ki oo, ka taratara ake peenei: “Koorua oo ki loto Jerusalem, teenaa koorua ma ki ttiri te tama e amo te huaarani vai ua, aa koorua ku oo atu vaamuri ttama naa.

¹⁴ I te hare te tanata naa e hano no uru raa, koorua ku mee ake ki te tama e mee tana hare, ‘Te Tisa raa e vasiri ki iloa ia i tana kina ma ki kai te kaikai te Pasova ma ana disaipol.’ ¹⁵ Te tanata naa ma ki hakaari atu te kina e moemoe elasi e tuu ki aruna i te hare naa. Naa mee katoa koorua e ssee raa ma ki takkoto i te kina naa, teenaa koorua ku tukutuku mai hakaoti naa kaikai taatou.”

¹⁶ Takarua naa ni oo ki loto Jerusalem no kkite i naa takkoto mai naa mee raa pee ko i-naa taratara ake Jesus; teenaa tukutuku hakaoti iloo laaua naa mee te kaikai te Pasova.

¹⁷ I te laasuru raa Jesus ma tana taka sinahuru maa te takarua disaipol raa ku ttae atu ki te hare naa. ¹⁸ Teenaa te saaita naa tama naa ni nnoho ki kkai, Jesus ki mee ake peenei, “Nau ku taratara atu ki kootou i te tama tokotasi i kootou, teenei e noho ka kai hakapaa ma nau, ma ki oti ku toomai a ia naa hakamau naa Jew raa no tauhia nau.”[☆]

¹⁹ Ana disaipol naa ni llee hakaoti naa mouri laatou, teenaa te tama ma te tama ki huri atu no vasiri peelaa, “Koe e taratara raa ko ai? Ko nau?”

²⁰ Jesus ki mee ake, “Teenaa se tama tokotasi i kootou, aku disaipol, ttama

☆ 14.18 Ps 41.9

ma ki ttoko tana haraoa hakapaa ma nau ki loto te peesini nei. ²¹ Ttama te Henua raa ma ki mate pee ko i-naa taratara iho te Laupepa Tapu; tevana iaa nau e aroha iloo i te tama e mee tana vana tipua ki Ttama te Henua! E taukareka iloo maa te tama naa ni see haanauria mai!”

Te Kaikai Hakaoti TeAriki

(Mt 26.26-30; Lk 22.14-20; 1 Cor 11.23-25)

²² Saaita laatou ni nnoho kikkai raa, Jesus ki too te haraoa raa no taku ki TeAtua, teenaa ttohi iloo te haraoa raa no kauake ki laatou, ka mee ake peelaa, “Kootou kkai, teenei ko taku haitino.”

²³ A Ia ki too hoki te kap raa no taku ki TeAtua, araa kauake hoki ki naa tama naa ka unu laatou hakkaatoa. ²⁴ Jesus ki mee ake, “Teenei ko taku ttoo e pesi maa te lopo tama; te ttoo teelaa e hakattino ai naa purepure hoou TeAtua e tuku maa te ssao nei.✧ ²⁵ Nau e kauatu te taratara maaoni nei, nau ma ki see lavaa hakaoti te unu te wain nei, ki tae iloo ki taku saaita ma ki unu te wain hoou i te Nohorana TeAtua.”

²⁶ Ki oti raa hua iloo laatou te mako te lotu tokotasi, araa oo iloo ki te Mouna naa Oliv.

Jesus e taratara maa Peter ma ki huu maa ia see iloa i aa Ia

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁷ Jesus ki mee ake ki ana disaipol, “Kootou hakkaatoa ma ki ffuro ka tiiake nau pee ko i-naa taratara te Laupepa Tapu raa peelaa: “TeAtua ma ki taia a Ia te tama

✧ 14.24 Ex 24.8; Jer 31.31-34

e roorosi naa sipsip, teenaa naa sipsip raa ma ki masseu huri.'☆ 28 Tevana iaa taku saaita ma ki masike mai i te mate, nau ma ki hano ki Galilee imua kootou."☆

29 Peter ki hakaaha ake tana taratara peelaa, "Niaaina maa naa tama nei hakkaatoa ma ki ffuro i aa koe raa, koe ma ki see lavaa te tiiake nau!"

30 Teenaa ki mee ake Jesus ki Peter, "Nau ku kauatu te taratara maaoni nei: I te saaita te rua naa moa i te tahaata nei seki ttani raa, koe ma ki vana oo saaita iloo e toru maa koe see iloa i aa nau."

31 Peter ki hakammaha atu tana reo no mee ake peelaa, "Niaaina maa nau e taia no mate haka-paa ma koe raa, nau ma ki see lavaa iloo te pesi se taratara maaku peenaa!"

Teenaa aaraa disaipol hoki ni ppesi naa taratara laatou peenaa.

Jesus e taku iloto Gethsemane

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

32 Naa tama naa ni oo no ttae iloo ki te kina e ttapa ma ko Gethsemane. Teenaa mee ake iloo Jesus ki ana disaipol naa, "Kootou nnoho ake i te kina nei ki taku nau ki TeAtua." 33 A Ia ki too Peter, James, aa ko John ka oo laatou, teenaa tana manava ni puni hakaoti i tana aroha.

34 A Ia ki mee ake ki laatou, "Nau ka mate koi i te aroha e takoto i taku manava nei. Kootou nnoho ka roorosi i te kina nei."

35 A Ia ni sare kimua hakamaarie no pesi iloo no moe i te kerekere ka taku ki TeAtua, maa ki mee maa naa haaeo e takkoto mai raa e lavaa

te hakaraka ina a ia. ³⁶ A Ia ni taku peenei, “Abba! Taku tamana! Naa mee hakkaatoa e hainauhie i aa koe. Fanaa naa mmaha nei i aa nau. Tevana iaa koe see tuku mai ki taku hiihai, nau e tuku atu koi ki too hiihai.”

³⁷ A Ia ni ahe no kite i te takatoru disaipol raa e mmoe mannuu. Teenaa ki ffano Ia i Peter, “Simon, koe e moe koi? E aa? Koe ni see lavaa iloo te ara ake se tamaa saaita?” ³⁸ Jesus ki mee ake ki laatou, “Kootou nnoho ka roorosi, aa kootou ku taku ki see usuhia kootou ni vana e hakallika. Naa hatumanava kootou e mataora, kootou iaa e tino mmate.”

³⁹ Jesus ni ahe hoki no hakaaha tana taku ni mee imua. ⁴⁰ Araa teenaa, ahe atu hoki Jesus no kite i naa mmoe ana disaipol; naa tama naa ni mmate hakaoti i naa hii mmoe laatou. Teenaa laatou ni see hai taratara e illoa ma ki kauake ki Jesus.

⁴¹⁻⁴² Te saaita Jesus ni ahe ake i te ttoru ana saaita no kite i laatou e mmoe raa, a Ia ki mee ake, “Kootou koi mmoe iloo ka hakamalolloo? Ku llavaa peenaa! Massike ki oo taatou. Kootou mmata, Ttama te Henua raa ku mee ki hookina ki naa rima naa tama haisara! Mmata, te tama ma ki hakaarina ake naa tama hakallika raa iaa nau raa ku tae mai!”

Jesus ku tauhia

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴³ Jesus koi taratara are raa, Judas te disaipol tokotasi i te taka sinahuru maa ttakarua disaipol Jesus raa ku ttae ake. A ia ni hakasura ake ma naa tama teelaa e heunatia ake naa maatua haka-maatua ma naa tisa naa Loo, aa ma naa tama hakamaatua naa Jew. Naa tama naa e oo ake

katoo ma naa hana laatou. ⁴⁴ Teenaa Judas ku oti te taratara ake hakaoti ki naa tama naa peela, “Taku tama e vaisioni raa, teenaa ko ttama kootou e ssee. Tauhia te tama naa aa ku oo ma kootou.”

⁴⁵ Judas ni tae atu no hanotonu ki Jesus no mee ake, “Ttisa!” Araa vaisioni atu iloo ki Jesus. ⁴⁶ Teenaa oo atu iloo naa tama raa no tauhia laatou Jesus. ⁴⁷ Te tama tokotasi

i naa tama e ttuu i te kina naa ni ffana tana komu taa tama raa no tuutia a ia te kautarina te poe te Maatua Hakamau raa no motu hakaoti. ⁴⁸ Teenaa ki mee ake Jesus

ki naa tama naa, “Ai kootou ku oomai ai ma naa hana kootou naa no tauhia nau, pee ko nau se tama kailaarao? ⁴⁹ Te aso ma te aso, nau ni noho ma kootou ka akonaki te henua iloto te Hare Tapu, tevana iaa nau ni see tauhia kootou. Teenei naa taratara te Laupepa Tapu raa ku ttino maaoni.”[☆]

⁵⁰ Teenaa ffuro iloo ana disaipol raa ka tiiake Ia.

⁵¹ Te tama taane tokotasi, e tara koi ki te maro tasi, ni taka ma Jesus. Teenaa naa tama raa ni mee ma ki tauhia laatou te tanata naa, ⁵² tevana iaa te tanata naa ni masike koi no tere hua ka hano, teenaa tana maro raa ni mavete ka tiiake.

Jesus e hakatuuria imua te Kansol

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55,63-71; Jn 18.13-14,19-24)

⁵³ Jesus ni toa naa tama naa ki te hare te Maatua Hakamau, te kina naa maatua hakamaatua, naa tama hakamaatua naa Jew,

[☆] **14.49** Lk 19.47; 21.37

aa ma naa tisa naa Loo raa e kktutu ai. ⁵⁴ Peter iaa ni hanatu vaamuri, tevana iaa a ia ni see hakataupiri atu. A ia ni hano no uru atu ki loto te kina e nohonoho i te mataahare te Maatua Hakamau naa, no noho ma naa tama e roorosi te hare naa ka haka mahana tana haitino i te ahi. ⁵⁵ Naa maatua hakamaatua ma naa tama katoa i te Kansol naa ni sessee ni vana e ssara ki hakapperu atu ki Jesus, ki lavaa te taia laatou Jesus ki mate. Tevana iaa laatou ni see haisara ni illoa. ⁵⁶ E tammaki naa tama ni oo ake no mee naa taratara hakallesi laatou maa ni vana hakallika Jesus ni mee, araa nei naa tama naa ni see taratara ki te taratara tokotasi; te tama koi e kee ana taratara.

⁵⁷ Teenaa massike iloo aaraa tama no ppesi naa taratara hakallesi laatou peela: ⁵⁸ "Maatou ni llono i ttama naa e-taratara maa, 'Nau ma ki seua a nau te Hare Tapu teenei ni hakatuuria naa tama te maarama nei, aa imuri naa aso e toru, nau ma ki hakatuu te laa Hare Tapu teela naa tama te maarama nei ma ki see kapa no penapena.' " ⁵⁹ Aa naa tama naa e taratara iloo peenaa raa, naa taratara laatou naa see oo hakapaa.

⁶⁰ Araa teenaa, masike iloo te Maatua Hakamau raa imua naa tama naa hakkaatoa no vasiri ake ki Jesus, "Koe see hai taratara i naa taratara naa tama nei e mee i aa koe?"

⁶¹ Jesus ni tuu seemuu koi, see hai taratara ni hakaake ake. Teenaa ki vasiri ake hoki te Maatua Hakamau, "E aa? Koe naa ko te Mesaea, te Tama TeAtua Taukareka?"

62 Teenaa ki mee ake Jesus, “Uee, teenei nau. Kootou hakkaatoa ma ki kkite Ttama te Henua e noho i te vasi hakamaatau TeAtua ka au i aruna naa aoa raa i te lani!” ☆

63 Te Maatua Hakamau raa ni huri no ssaе lokoі tana kkaһu ka mee peelaa, “Taатou ku see toomai hoki ni tama ki kaumai ni taratara maa laatou! 64 Kootou ku oti te lono i naa taratara ttama nei maa ia ko TeAtua. Kootou e mannatu maa ttama nei ki haia peehea?” ☆

Teenaa naa tama naa hakkaatoa ni tuku atu maa Jesus e sara; a ia e tau ki taia ki mate.

65 Aaraa tama i laatou ni kaamata te sasaavarea laatou Jesus ka saisaitia ana karamata ki te maro raa ka patupatua laatou tana pisouru, ka mee ake peelaa, “Hakaari mai, ko ai ttama e patu i aa koe?” Teenaa oo atu iloo naa roorosi naa tama hakamaatua naa no taakina no sarua tana haitino.

Peter e taratara hakaseese maa ia see iloa i Jesus

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18,25-27)

66 I te saaita naa raa, Peter e noho i te mataahare i haho, teenaa hanake iloo te ffine tokotasi i naa haahine e heheuna i te Maatua Hakamau raa 67 no kite iloo i Peter e hakamahana tana haitino i te vasi te ahi. Teenaa ki ttoka hakaraaoi te ffine naa ki Peter no mee ake peelaa kiaa ia, “Koe hoki se tama e taka ma Jesus, te tama i Nazareth.”

68 Tevana iaa Peter ni huu, ka mee ake peelaa, “Nau see iloa maa koe e taratara i te aa.” Teenaa hano iloo Peter no tuu i te kina te tootoka.

69 Te saaita te ffine naa ni ttoka atu no kite i aa ia e tuu mai raa, a ia ki huri no mee ake ki naa tama e ttuu i te kina, "Tama nei se tama i naa tama naa!" 70 Tevana iaa Peter ni huu hoki maa ia see iloa.

See rooroa koi raa, naa tama e ttuu i te kina naa ku ffuri atu kato no mee atu kiaa ia, "Koe see lavaa te huu maa koe see hai i naa tama naa; maatou e illoa maa koe se tama i Galilee."

71 Teenaa ki mee ake Peter ki laatou, "Nau e taratara atu maaoni iloo! Ki mee maa nau see taratara maaoni, TeAtua ki pesi mai ana haaeo raa kiaa nau. Nau see iloa i te tama e taratara kootou naa!"

72 Saaita naa lokoi raa, te rua naa moa raa ku ttani. Teenaa maanatu ake iloo Peter ki naa taratara Jesus ni mee ake kiaa ia imua: "Saaita te rua naa moa raa seki ttani raa, koe ma ki taratara oo saaita iloo e toru maa koe see iloa i aa nau."

15

Jesus ku toa kimua Pilate

(Mt 27.1-2,11-14; Lk 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 I te tahaata raa, naa maatua hakamaatua raa ni hakavave no hakakkutu ake naa tama hakamaatua naa Jew, naa tisa naa Loo, aa ma naa tama kato te Kansol raa no taratara i naa vana laatou ki mee. Teenaa saitia iloo laatou naa rima Jesus ka taakina ki Pilate.

2 Teenaa vasiri ake iloo Pilate peenei ki Jesus, "Koe naa ko te tuku naa Jew?"

Jesus ki hakahe ake, "Teenaa koe e mee mai naa."

3 Naa maatua hakamaatua raa ni hai ake ki Pilate maa Jesus ni mee te lopo sara iloo.

⁴ Teenaa ki vasiri ake hoki Pilate peelaa ki Jesus, “Koe elono i naa taratara naa tama naa e mee iaa koe? Eaa? Koe see hai taratara e mee i naa taratara naa tama naa?”

⁵ Jesus ni tuu seemuu koi, see hai taratara e hakaaha ake, teenaa ki oho ai Pilate.

Jesus ku tukua ki mate

(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jn 18.39—19.16)

⁶ I naa setau hakkaatoa, i te ssao te Kaikai te Pasova raa, Pilate maraa e ffana se karapusi tokotasi, se tama naa Jew raa e fiffai ma ki hanaa.

⁷ Saaita naa raa teelaa se tama, tana inoa ko Barabas, e moe iloto te hare karapusi ma naa tama teelaa ni taa naa tama laatou no mmate i te saaita laatou ni hetaa ma te kaaman Rome i Jerusalem. ⁸ Saaita te kanohenua naa ni kkutu ake ki vanaake laatou ki Pilate ki fanaa te karapusi laatou e fiffai raa, ⁹ Pilate ki vasiri ake ki laatou, “Kootou e fiffai ki hanaa nau te tuku naa Jew?” ¹⁰ Pilate ni iloa maa Jesus ni too ake naa maatua hakamaatua raa kiaa ia ilaatou e manava haaeo i Jesus.

¹¹ Tevana iaa naa maatua hakamaatua raa ni usuhia laatou naa tama raa ki mee ake ki Pilate ki hanaa Barabas no kauake ki laatou. ¹² Teenaa ki vasiri ake hoki Pilate ki naa tama naa, “Kootou e fiffai maa te tama e taapaa kootou ma se tuku naa Jew nei ki haia a nau peehea?”

¹³ Naa tama naa ki varo atu, “Tuukia ttama naa ki te kros!”

¹⁴ Pilate ki vasiri ake hoki, “Aiaa? Teenei se ssara peehea ttama nei ni mee?”

Naa tama naa ki varo ake maaroo iaa, “Tuukia te tama naa ki te kros!”

15 Pilate ni hiihai maa te kanohenua raa ki fiaffia, teenaa hanaa iloo ia Barabas no kauatu ki laatou. Ki oti raa vanaake iloo ki ana soldia raa ki sarua Jesus aa ku toa no tuukia ki te kros.

Naa soldia raa e tautaussua i Jesus

(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)

16 Naa soldia Pilate raa ni taakina laatou Jesus ki te kina iloto te hare Pilate, e ttapa ma ko 'te Pretorium', no aru ake aaraa soldia raa hakkaatoa. 17 Teenaa hakao atu iloo te kkahu e mmea pouuri raa ki Jesus, ka pena laatou hau ki te laakau tuitui raa no hakao ki tana pisouru.

18 Teenaa kaamata iloo naa soldia naa te tautausua ina laatou Jesus peelaa, "Te Tuku naa Jew!" 19 Ki oti raa naa tama naa ku ffuri atu no sarua laatou tana pisouru ki te laakau ka sasaavare atu kiaa Ia, aa naa tama naa ni ttuu hoki ki naa turi laatou ka hakamaruu atu kiaa Ia.

20 Te saaita naa tama naa ni oti te tautausuaria laatou Jesus raa, uia iloo laatou te kahu e mmea pouuri raa no hakao atu hoki ana kkahu raa kiaa ia. Araa taakina iloo laatou ki toa no tuukia ki te kros.

Jesus ku tuukia ki te kros

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 I te ara raa, naa tama ni ttiri te tanata haka Sairin, tana inoa ko Simon, e hanake ki loto Jerusalem. Naa soldia raa ni ffuri atu no tauhia laatou te tanata naa no vanaake ki ssau te kros Jesus. Simon naa ko te tamana Alexander ma Rufus.* 22 Teenaa toa iloo laatou Jesus ki te kina e taapaa ma ko Golgota, e mee maa,

* 15.21 Rom 16.13

‘Te Kina te Ivi Pisouru Tama’. ²³ I te kina naa raa, naa soldia raa ni mee ma ki kauatu te wain e hakauru ma te marasini e ttapa ma se ‘myrrh’, araa nei Jesus ni see unumia a ia. ²⁴ Araa teenaa, tuukia iloo laatou Jesus ki te kros, ka mee laatou taffao ki naa tamaa hatu raa ki vaaea laatou ana hekau ni hakao.✠ ²⁵ Te mee raa ku tae ki te ssivo i te tapataiao, saaita Jesus ni tuukia laatou ki te kros. ²⁶ Te mee naa tama naa e ssii ki hakaari te sara Jesus naa e ssii peenei, “Te Tuku naa Jew”. ²⁷ Naa tama naa ni tuukia hoki laatou te takarua hakallika hakapaa ma Jesus; ttama i te vasi hakamaatau aa telaa tama i te vasi hakamaavii. ²⁸ [Teenei ki ttino te taratara te Laupepa Tapu e mee maa, “A ia ni taia hakapaa ma naa tama e hakallika.”]✠

²⁹ Naa tama e llaka vaararo raa, ni ruuruu naa pisouru laatou ka taratara hakallika peenei ki Jesus: “E aa? Teenei ttama e mee ma ki seua a ia te Hare Tapu raa aa ku hakatuu hoki iloto naa aso e toru?✠ ³⁰ Sepu mai ki laro i te kros naa soko kkoe no hakasao i aa koe!”

³¹ Naa maatua hakamaatua raa ma naa tisa naa Loo raa hoki nikkata seemuu i Jesus, ka taratara soko laatou peela, “A ia ni hakassao aaraa tama, a ia iaa see lavaa te hakasao tana tino soko ia! ³² Tiiake ki mmata taatou te Mesaea, te tuku Israel, e sepu mai i te saaita nei i te kros, aa taatou ku illoa maaoni maa ia ko te Mesaea!”

Takarua hoki ni tuukia hakapaa ma Jesus raa ni ffuri atu hoki no taratara hakallika ki Jesus.

✠ **15.24** Ps 22.18 ✠ **15.28** Is 53.12 ✠ **15.29** Ps 22.7; 109.25; Mk 14.58; Jn 2.19

*Te mate Jesus**(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)*

³³ I te laaraatea*, te henua naa ni tuu pouri hakkaatoa no tae iloo ki te ttoru i te laasuru.

³⁴ I te ttoru te laasuru naa raa, Jesus ni kappisi ana varo, ka tani peelaa, "Eloi, Eloi, lema sabaktani?" teenaa ko te taratara naa Jew e mee maa, "Taku Atua, Taku Atua, A nau e tiiake koe raa ko te aa?" ✧

³⁵ E mee aaraa tama i te kina naa ni llono iaa Ia ka taratara peelaa, "Hakannoo, Ttama raa e kannaa i Elijah!" ³⁶ Teenaa tere ake iloo te tama tokotasi i laatou no hakapara te tapaa maro raa ki te wain raa ka saisai iloo ki te mata te laakau. Teenaa usu atu iloo ki naa maaisu Jesus, ka mee ake peelaa, "Ttari ki mmata taatou ma ki mee ma Elijah e au no tukua mai ttama nei ki laro te kros!" ✧

³⁷ Jesus ni kappisi ana varo no mate iloo.

³⁸ Te maro e tautau iloto te Hare Tapu raa ni saaea ilototonu, e kaamata mai i aruna no hakasopo ki laro. ✧ ³⁹ Te hakamau naa soldia ni tuu imua te kros no kite i te mate ana Jesus raa, ni mee tana taratara peelaa, "Ttama nei maaoni ko te Tama TeAtua."

⁴⁰ E mee aaraa haahine i te kina naa ni ttuu ake hakammao ka ttoka. Effai iloto naa haahine naa raa, teelaa ko Mary Magdalene, Mary te tinna James, te tama taane, laaua ma Joseph, aa ko Salome. ✧ ⁴¹ Naa haahine nei ni ttaka mai iloo ma Jesus ka tokonaki atu kiaa Ia

* **15.33** telaaraatea: teenaa te saaita te peeloo te kkai ✧ **15.34**
Ps 22.1 ✧ **15.36** Ps 69.21 ✧ **15.38** Ex 26.31-33 ✧ **15.40** Lk 8.2-3

i tana saaita ni noho i Galilee. Te kina naa e tammaki hoki aaraa haahine ni oomai laatou ma Jesus i Jerusalem.

Jesus ku tanumia

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ I te laasuru raa Joseph, te tama i Arimatia raa, ku tae ake. Joseph se tama hakamaatua iloo iloto te Kansol, aa a ia naa e noho peenaa ka ttari ki tae mai te Nohorana TeAtua. Teenei ko te aso naa Jew maraa e penapena hakaoti naa kaikai te Sabat, i te aa, te ssoa te aso raa teenaa ko te Sabat. Teenaa Joseph ni hano see papore no tuu imua Pilate no kainnoo ake ki kauake te haitino Jesus. ⁴⁴ Pilate ni teki iloo i tana saaita nilono maa Jesus ku oti te mate. Teenaa kannaatia ake iloo ia te hakamau naa soldia raa no vasiria ki mee maa Jesus ku oti te mate maaoni. ⁴⁵ Te saaita Pilate ku oti te lono i naa taratara ake te hakamau naa soldia raa, vanaake iloo ki Joseph ki hano no too te haitino Jesus. ⁴⁶ Teenaa hano iloo Joseph no taavi te maro e makkini, araa tukua iho iloo ia te haitino Jesus ki laro no miinia ki te maro naa. Ki oti raa saaua iloo ia no hakamoeria kiloto te taaruma e hakahotu i te vasi te mouna hatu. Araa hakatipe ake iloo te hui te hatu raa no ppui i te mata te taaruma naa. ⁴⁷ Mary Magdalene laaua ma Mary, te tinna Joseph raa, ni ttuu ka kkite i te kina te haitino Jesus e hakamoeria.

*Jesus ku hakamasikeria i te mate
(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ Te saaita te Sabat naa ni laka raa, Mary Magdalene, Mary te tinna James, aa ko Salome ni oo no taavi naa kaakaa mannoni raa ki oo laatou no aamosia te haitino Jesus. ² I te tap-ataiao poniponi lokoi te Hakamarolloo naa raa, naa haahine naa ni massike ka oo ki te kava. ³⁻⁴ Saaita naa haahine naa ni sassare atu iloto te ara raa, laatou ni taratara ka hakatonutonu peelaa, “Ko ai te tama ma ki hakatiperia a ia te hatu e ppui te mata te taaruma raa hakavasi ki uru atu taatou?” Te hatu e ppui i te mata te taaruma naa e lasi iloo. Naa haahine naa ni ttoka atu no kkite iloo i te hatu naa ku oti te hakatiperia hakavasi. ⁵ Teenaa uru atu iloo laatou ki loto no kkite i naa noho mai te tama taane i te vasi hakamaatau laatou, e hakao ki te kkahu e makkini. Naa haahine naa ni llee iloo naa mouri laatou.

⁶ Teenaa ki mee ake te tanata naa ki laatou, “Kootou see llee naa mouri kootou. Nau e iloa maa kootou e ssee i Jesus, ttama i Nazareth, teelaa ni tuukia ki te kros no mate. Ttama naa seai i te kina nei, ttama naa ku oti te hakamasikeria no ora. Ttoka, teenei te kina tana haitino ni hakamoeria naa tama. ⁷ Kootou oo no kauake te taratara nei ki Peter ma aaraa disaipol Jesus: ‘Jesus e hano imua kootou ki Galilee. Kootou ma ki kkite i aa Ia i te kina naa, peelaa koi ma ko Ia ni mee atu ki kootou.’ ”[☆]

⁸ Teenaa uru iloo naa haahine naa ki haho no ffuro hakattaha i te taaruma naa, i laatou ni poreppore i naa mattaku laatou.

☆ 16.7 Mt 26.32; Mk 14.28

Naa haahine naa ni seai iloo ki taratara ake ki se tama, i te aa i laatou ni mattaku.

*Jesus ku hakasura ake ki Mary Magdalene
(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)*

[⁹ Imuri te masike mai ana Jesus i te mate i te tahaata te Hakamarolloo raa, a Ia ni hakasura imua ki Mary Magdalene, te ffine ni hanaa Ia naa tippua e hitu. ¹⁰ Te ffine naa ni hano no taratara ake iloo ki naa tama ni ttaka ma Jesus, teenaa naa tama naa ni nnoho tanittani ka ppari; ¹¹ aa te saaita naa tama naa ni llono i naa taratara ake Mary maa Jesus e ora, aa maa ia ni kite iaa Ia raa, naa tama naa ni see hii hakannoo atu kiaa ia.

*Jesus e hakasura ake ki te takarua disaipol
(Lk 24.13-35)*

¹² Imuri koi raa Jesus ni hakasura sara hoki ki telaa takarua disaipol, i te saaita te takarua naa ni sassare ka oo ki telaa henua. ¹³ Te takarua naa ni ahe ki Jerusalem no taratara ake iloo ki aaraa tama laatou, tevana iaa naa tama naa ni see hii hakannoo ki laaua hoki.

Jesus e hakasura ake ki te taka sinahuru maa te tama tokotasi i ana disaipol

(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁴ Kimuri raa Jesus ni hakasura ki tana taka sinahuru maa te tama tokotasi i ana disaipol, i te saaita naa tama naa e nnoho ka kkai. A Ia ni huri atu no nutua naa tama naa i laatou ni see hakataakoto tonu kiaa Ia aa i laatou ni see hii hakannoo iloo ki naa tama

ni kkite maa Ia ku ora. ¹⁵ A Ia ki mee ake ki naa tama naa, “Kootou oo ki naa henua hakkaatoa no hakaea te Lono Taukareka raa ki naa tama hakkaatoa iloto te maarama nei.✧
¹⁶ Ttama peehea e hakannoo kiaa nau ka too te hakaukau tapu raa, ttama naa ma ki hakasaoria; aa ttama see hakannoo kiaa nau raa iaa, ttama naa ma ki mate ma ana sara. ¹⁷ Naa tama e lotu maaoni iaa nau raa ma ki kauake naa mahi laatou ki lavaa te hakassura naa mahi TeAtua: naa tama naa ma ki hanaa laatou naa tippua raa iloto taku inoa; naa tama naa ma ki taratara ki naa taratara e kkee; ¹⁸ aa ki mee maa naa tama naa e taaohi naa kata, aa seai maa e unumia laatou naa pakava, teenaa see hai vana hakallika ma ki ssura i laatou. Naa tama naa ma ki hakapiri naa rima laatou ki aruna naa tama e mmaki, aa naa tama e mmaki naa ma ki malolloo.”

*Jesus ku toa ki te lani
 (Lk 24.50-53; Acts 1.9-11)*

¹⁹ Saaita TeAriki Jesus ni oti te taratara ma naa tama naa raa, a Ia ni toa ki te Lani no noho i te vasi hakamaatau TeAtua.✧ ²⁰ Naa disaipol raa ni oo no hakaea te Lono Taukareka raa i naa kina hakkaatoa, aa TeAriki ni heheuna ma laatou no hakattino tana taratara naa ki naa mahi TeAtua teelaa e hakassuratia naa tama naa.]

✧ 16.15 Acts 1.8 ✧ 16.19 Acts 1.9-11

Na Taratara TeAtua i naa taratara Takuu
The New Testament in the Takuu language of North
Solomons Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Takuu long Niugini

Copyright © 2009 Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Language: Takuu

Translation by: Translation Committee of Takuu, Mortlock Community

Contributor: Isles of the Sea

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-04-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 13 Dec 2023

78ef068e-b7cb-5f13-bf46-55a4db12e0f1